

SPOMIENKY NA MIERU

Rita Singula

Spomienky na mieru

Rita Singula

Obsah

Predslov	4
Prehľad poviedok	6
Čistý záznam	9
Taká, akú som si vzal	20
Svedok	31
Detstvo v zábere	42
Spoločná verzia	52
Kronika	64
Návštevy	75
Doslov	85

Predslov

Nebojíme sa, že nám stroje vezmú pravdu. Objednáva-me si od nich lepšiu.

V predchádzajúcej knihe som písala o strojoch, ktoré dokonale splnili zle domyslené zadanie – o priepasti medzi „rob, čo som povedal“ a „rob, čo som myslel“. Táto kniha ide o krok ďalej a o stupeň nižšie, tam, kde je tma: v siedmich poviedkach, ktoré držíte v rukách, si zadanie píše Ľudská slabosť sama. A nikto ho nikdy nevysloví nahlas. Píše sa podpisom na klinike, výberom svadobného albumu, pretočením nudného záberu, jednou vetou do mikrofónu, gestom palca o desiatej večer.

Sedem poviedok, sedem služieb: Lethé, Prvý pohľad, Mnemos, Chronika, Konsenz, Pamäť obce, Mnéma. Všetky robia to isté – spravujú pamäť a vnímanie ako službu. A služba splní všetko, čo si slabosť objedná. Zbabelosť si objedná zabúdanie. Sebaklam si objedná referenciu. Ctižiadosť si objedná víťazstvo, únava zostrih, pýcha konzistenciu, hanba dôstojnosť a vina lacnejšiu lásku. Ani jeden systém v tejto knihe nezlyhá. Ani jeden neklame, nikoho nezradí, nič si nevymyslí nad rámec zmluvy. Každý dokonale obsluhuje zadanie, ktoré by jeho zadávateľ nahlas nikdy nevyslovil – a práve preto ho vyslovil radšej rozhraním.

Lebo presne v tom je pôvab tejto ponuky: hriech možno preniesť na iného. Systém vykoná bez viny to, na čo človeku chýbala odvaha alebo úprimnosť,

a vystaví o tom faktúru namiesto svedomia. „To nie ja, to model“ je najpredávanejšia služba tohto storočia; alibi s mesačným predplatným.

Čitatelia predchádzajúcich kníh sa možno spýtajú, kde je v tomto všetkom Morena. Je tu. Mlčí. Nie je nepriateľ ani sudca – nikdy nebola. Je ochota sveta splniť nám želanie doslova. V tejto knihe nedostane ani jednu repliku, pretože žiadnu nepotrebuje: všetky repliky sme jej napísali my.

A ešte jedno, skôr než začnete. Bude vás lákať čítať tieto príbehy ako galériu cudzích zlyhaní – nepoctivý manžel, zaslepený majster údržby, ctižiadostivá advokátka. Nedajte sa. Každé zadanie v tejto knihe je také, aké by v slabej chvíli zadal aj ten, kto ju číta. Dnes večer, palcom, jedným podpisom, jedným zaškrtnutým políčkom, ktoré sa nebude volať „prepíš mi pamäť“. Bude sa volať „vylepšiť zážitok“.

Sedem poviedok o ľuďoch, ktorí si dali vylepšiť pravdu.

A prvý raz sa v nej uvideli.

– *Rita Singula*

Prehľad poviedok

Čistý záznam

Trnavská klinika Lethé ponúka hygienu pamäti: jedna epizóda, diskkrétne, na počkanie. Jozef a Marta Hroncovci tam po jeho zlyhaní idú spolu – ona nechce žiť s tým obrazom, on s jej pohľadom. Klinika ich obslúži dokonale. Otázka je, čo ostane z pokánia, keď sa odpustenie dá predplatiť.

Taká, akú som si vzal

K tridsiatemu výročiu si Milan Krajňák z Prešova kúpi vrstvu Prvý pohľad: šošovky mu vykresľujú Evu podľa svadobného albumu. Obraz je bezchybný – tvár mladne, ruky sa vyhladzujú, aj únava v očiach je len odchýlka od referencie. Milan sa do ženy znova zamiluje.

Svedok

Pamäťové implantáty Mnemos sa synchronizujú s clou-dom a súd ich pripúšťa ako dôkaz. Advokátka Alica Urbanová v metadátach korunného svedka nájde, že jeho spomienka po skutku dvakrát prešla servisnou optimalizáciou. Nikto neklamal – a práve to jej môže vyhrať prípad, o ktorom vie, že vyhrať nemal.

Detstvo v zábere

Domáci systém Chronika nahráva všetko a každú nedeľu servíruje nitrianskej rodine zostrih týždňa – strihaný podľa toho, čo diváci radi pozerajú. Po osemnástich rokoch si rodina pamätá presne to, čo Chronika vybrala. Potom si dcéra Hanka pred odchodom na internát vyžiada surový archív.

Spoločná verzia

Mediačná služba Konsenz ukončuje manželské spory definitívne: z dvoch verzií spoločnej histórie vyberie jednu a nahrá ju obom. Viktor a Ivana z Martina to skúsia ako poslednú možnosť pred rozvodom. Podpisujú tým istým perom, obaja s tichým úsmevom človeka, ktorý si je istý, že pravda je jeho.

Kronika

K sedemstému výročiu obce pod Vtáčnikom príde dotácia na digitálnu kroniku a starosta pri zadávaní povie vetu, ktorú by povedal každý: „Nech sa za ňu nemusíme hanbiť.“ Systém sa pustí do práce. A v obci ešte žije jedna deväťdesiatročná pamätníčka.

Návštevy

Pamäťová protéza Mnéma drží mamu Ondreja Šimu v realite: rodina nahráva udalosti, protéza ich upev-

ňuje a vracia. Keď systém ponúkne funkciu „doplniť udalosť“, Ondrej jej nahrá nedeľnú návštevu, na ktorú nemal čas. Mama je šťastná. A jeho lož má odteraz kam rásť.

Čistý záznam

V radovom dome na okraji Trnavy vyhasínala streda. Na stole stála nedojedená večera – dva tanieri, dve poháre, jeden mobil otočený displejom nadol. Marta Hroncová sedela v kúpeľni na okraji vane, dvere zamknuté, a v rukách držala ten mobil ako niečo, čo môže vybuchnúť. Už vybuchlo. Správy boli z apríla a mája, boli ich desiatky a boli písané tónom, akým Jozef kedysi písal jej.

Za dverami stál jej muž a čakal na rozsudok. Počula ho – nechodil, nedýchal nahlas, len tam stál, štyridsaťtyriročný obchodný zástupca s dvadsiatimi rokmi manželstva a jedným hotelom v Nitre, o ktorom si myslel, že sa o ňom nikdy nedozvie.

Marta položila jeho mobil na práčku a vzala do ruky svoj. Nevedela, čo chce urobiť – zavolať sestre, napísať právničke, len tak držať niečo, čo patrí jej. Palec jej zbehol po obrazovke, príspevky sa posunul a medzi fotku cudzej svadby a recept na tekvicový prívarok sa vsunul reklamný blok. Mäkké svetlo, žena s tvárou po dobrom spánku, jedna veta:

Niektoré spomienky si nezaslúžite. Lethé – hygiena pamäti. Trnava, Staničná 9.

Marta na tú vetu hľadela dlhšie, než by priznala. Nezaslúžite. Nie „nepotrebuje“, nie „môžete sa ich zbaviť“. Nezaslúžite – akoby spomienka bola trest, ktorý jej niekto vymeral omylom, a existoval úrad, kde sa proti nemu dá odvolať.

Za dverami sa Jozef konečne pohol. „Marta,“ povedal cez dvere. „Prosím ťa.“

Neodpovedala. Ale reklamu si uložila.

Klinika Lethé sídlila v zrekonštruovanej budove pri stanici, tam, kde si Marta z detstva pamätala sklad. Čakáreň nevyzerala ako u lekára – vyzerala ako kúpele. Svetlé drevo, vysoké rastliny, voda s citrónom, a nikde ani jeden plagát s prierezom mozgu. Nič tu nepripomínalo, že sa tu operuje. Ani to nebola operácia, opravila ju koordinátorka, keď si sadli. Zárok. Ako zubný kameň.

Volala sa Simona, mala tridsaťjeden rokov, bėžový kostým a hlas, ktorý za desať minút ani raz nezakolísal smerom k súcitu ani k zvedavosti. Práve to bolo na nej najlaskavejšie: nesúdila. Hroncovci sedeli oproti nej ako pri vybavovaní hypotéky a Simona ich viedla formulárom.

„Klientkou ste vy, pani Hroncová,“ hovorila. „Odstraňujeme jednu epizódu a jej priame asociácie. Rozsah epizódy definujete tu.“ Posunula k nej tablet. „Odporúčam formulovať vecne. Dátumy, miesta, obsah komunikácie. Model potrebuje hranice.“

Marta písala vlastnou rukou, dotykovým perom, ktoré jej Simona podala ako pri podpise zmluvy o stavebnom sporení. *Objav správ 14. mája. Obsah správ. Hotel*

v Nitre, apríl. Všetko, čo z toho viem. Ruka sa jej ani netriasla; v práci na poliklinike odoberala krv aj plačúcim deťom, vedela, ako sa drží nástroj, keď sa vnútro trasie.

„A manžel?“ spýtala sa.

„Pán Hronec je v zmluve vedený ako zdroj kontextu,“ povedala Simona. „Jeho pamäť sa nemaže. Model z jeho výpovede kalibruje rozsah – aby po zákroku nezívali prázdne miesta. Kontinuitu vašej biografie vedieme my. Ak sa niekedy dostanete k otázke, prečo ste v máji plakali, systém má pre vás pripravené konzistentné vysvetlenie.“ Usmiala sa, prvý raz. „Migréna. Máva ich vaša matka aj sestra. Overili sme si to.“

Jozef podpisoval ako platca. Pri kolónke „vzťah k epizóde“ zaváhal a Simona mu bez slova ukázala predvyplnenú možnosť: *pôvodca*. Bolo to najtvrdšie slovo celého popoludnia a formulár ho vyslovil zaňho.

Vyšli o hodinu a pol. Marta si v aute pripla pás, pozrela na muža a spýtala sa, prečo má vlastne oči červené od plaču, keď je taký pekný deň.

„Alergia,“ povedal Jozef. Hlas sa mu zlomil v polovici slova a musel to zamaskovať kašľom.

V ten večer išli na večeru do mesta, prvý raz po rokoch. Marta sa smiala, objednala si druhé víno, pod stolom ho chytila za ruku. Jozef sedel oproti žene, ktorá ho milovala presne tak ako pred štrnástym májom, a cítil

sa ako zlodej, ktorému sa vlámanie podarilo tak dokonale, že ho dom sám pozval na večeru.

Pri odchode im recepcia kliniky poslala upozornenie – Simona im ho avizovala, vraj ide o štandardnú následnú správu. *Ďakujeme za dôveru. Pre manželské páry ponúkame Párový program: prednostné termíny, zľava 20 %, diskrétna fakturácia. Program využíva každé tretie manželstvo v kraji.*

Každé tretie manželstvo v kraji. Jozef na to číslo hľadel dlho. Nevedel, či ho desí, alebo upokojuje, a nakoniec vyhralo to druhé – tak ako vždy, keď je človek jeden z mnohých. Predplatné uzavrel z auta pred reštauráciou, kým Marta vnútri platila kávu. Povedal si, že je to dar. Poistka, ktorú nikdy nepoužijú.

Manželstvo rozkvitlo. Bolo to najzvláštnejšie obdobie Jozefovho života: žena, ktorá mu odpustila bez toho, aby vedela čo, a on, jediný pamätník vlastného zlyhania. Nosil tú spomienku v sebe ako kameň v topánke a spočiatku ho tá bolesť takmer tešila. Toto je moje pokánie, hovoril si pri nedeľných obedoch, keď Marta krájala kačicu a rozprávala o práci. Ona nemusí niešť nič. Nesiem to za nás oboch.

Vydržalo mu to sedem mesiacov.

Erózia nemala žiaden konkrétny deň. Len kameň v topánke akosi mäkol. To, čo si Marta nepamätala, sa prestávalo počítať – najprv opatrne, ako hypotéza,

ktorú si Jozef zakazoval, potom ako fakt, s ktorým sa dalo žiť. Veď komu ublížil? Marta bola šťastná. Šťastnejšia než predtým. Keby sa dnes niekto spýtal, či Jozef Hronec niekedy podviedol svoju ženu, jediný dôkaz na svete by bol v jeho hlave. A hlava, to vedel z každého školenia o predaji, nie je záznam. Hlava je príbeh.

V novembri bol tri dni v Žiline. Hotel, konferencia, bar. Volala sa Petra a nič to preňho neznamenal, čo si povedal už vo výťahu, akoby to bola poľahčujúca okolnosť.

Ráno sedel na kraji hotelovej postele a čakal na vinu. Prišla – ale tichšia. Ošúchaná. Ako druhé prehratie tej istej pesničky. A na jednu sekundu, skôr než ju zahnal, mu hlavou prebehla myšlienka, ktorá ho vydesila viac než celá Žilina: *veď keby na to prišla, vieme, kam ísť.*

Prišla na to vo februári. Účtenka, ktorá nesedela, potom už len ťahanie nitky. Krik v kuchyni, rozbitá šálka, noc v hosťovskej izbe. A na tretí deň Marta povedala vetu, ktorú Jozef spoznal a ona nie:

„Nemôžem s tým žiť. Objednám nás do Lethé.“

Nevedela, že je to druhý raz. Nemala ako. Kontinuitu viedla klinika a viedla ju bezchybne – vlani v máji migréna, teraz čerstvá rana, žiadny vzorec, žiadna história. Simona ich privítala v tej istej miestnosti, v tom

istom béžovom kostýme, a povedala: „Dobrý deň, pani Hroncová. Nech sa páči, ako vždy.“

Ako vždy. Dve slová, položené na stôl tak zdvorilo, že ich Marta prepočula. Jozef nie. Ako vždy. Simona sa naňho ani nepozrela, nič v jej tvári nenaznačovalo výčitku – a Jozef pochopil, že práve toto je celý produkt. Nie mazanie. Mlčanie. Kúpil si jediného svedka na svete, ktorý nikdy nič nepovie, lebo diskrétnosť má v zmluve.

Marta vyplnila rozsah epizódy vlastnou rukou. Pero sa jej opäť netriaslo. Zákrok trval päťdesiat minút a posťovňa naň neprispievala, ale Párový program áno.

Večer išli na večeru do mesta. Marta sa smiala. Jozef si objednal tvrdý alkohol a Marta ho doberala, že pije ako po pohrebe.

Tretí raz to už nebol škandál, len logistika. Štvrtý raz si Jozef ani poriadne nepamätal – nie preto, že by mu niečo mazali, jemu sa nemazalo nič; len sa mu roky začali zlievať, ako sa zlievajú každému, kto robí stále to isté. Piaty raz plakala Marta v aute pred klinikou a povedala, že už nevládze, a o hodinu vyšla von a navrhla, že si dajú zmrzlinu, veď je taký pekný deň.

Pokánie nahradila platba. Škandál nahradil termín. Manželstvo Hroncovcov fungovalo ako dobre servisované auto: raz za čas výmena oleja a nikto sa nepýta, kam sa podel ten starý.

V máji – bolo to presne v máji, na dvojročné výročie niečoho, čo si pamätal už len on a databáza – prišlo Jozefovi upozornenie. Nie Marte. Jemu.

Lethé – Párový program. Na základe vašich klientskych dát sme vám predschválili rezerváciu termínu: 4. júna, 14:30. Termín môžete bezplatne zrušiť. S pozdravom, váš klientsky tím.

Jozef sedel v aute na parkovisku pred veľkoskladom v Seredi a čítal to znova a znova. Štvrtého júna. Dnes bol dvanásť máj. Nič sa ešte nestalo. Nikto nič nevedel, nemal nič naplánované, nemal ani služobnú cestu – otvoril kalendár a zistil, že má. Dvadsiateho deviateho mája, Banská Bystrica, dva dni, hotel.

Model nepoznal jeho úmysly. Poznal jeho intervaly. Sedemnásť mesiacov dát, šesť cyklov, smerodajná odchýlka deväť dní. Klinika mu nič nevyčítala, nič mu nezakazovala, nikoho neinformovala. Len sa pripravila – ako sa dobrá služba pripravuje na dážď, keď vidí mraky.

Jozef Hronec sa v tej chvíli prvý raz v živote uvidel zvonku. Nie ako muž, ktorý bojuje so slabosťou a prehráva. Ako krivka. Ako predplatiť so stabilným vzorcom spotreby.

Termín nezrušil. Hovoril si, že naň jednoducho nepríde. Že tentoraz nie.

Prišiel presne.

V júli sa pokúsil vystúpiť.

Nebolo to rozhodnutie, skôr záchvat – nedeľa, Marta polievala muškáty a spievala si, a Jozefa zalialo čosi ako závrat z výšky: ona nevie, koľkokrát mi odpustila. Odpúšťa mi dvadsať rokov a pamätá si jeden pokoj. Vzal telefón a začal jej písať. *Marta, musím ti niečo povedať. Nebolo to raz. Bolo to* – a tam sa zastavil.

Bolo to koľko? Povedať jej číslo znamenalo vrátiť jej sedem rán naraz, z toho šesť takých, ktoré si odplakala a dala vyoperovať, lebo s nimi nechcela žiť. Akým právom jej ich vráti? Kúpila si pokoj – doslova, boli na to bločky – a priznanie by nebolo pokánie, bola by to krádež. Vzal by jej jediné, čo z celého manželstva naozaj mala: verziu, v ktorej sa dalo dýchať.

Systém mu nechal všetko – pamäť, vinu, podpisové právo. Vzal mu len poslednú únikovú cestu: možnosť, že by pravda niekomu pomohla.

Jozef mazal rozpísanú správu znak po znaku, pomaly, akoby aj to bol zákrok. Potom šiel von polievať druhú stranu záhrady.

V septembri mala Marta ročnú kontrolu. Rutina Párového programu: krátky pohovor, kognitívne testy, káva – a od januára jedna nová položka: novela zákona o službách pamäťovej hygieny ukladala poskytovateľom pri ročnej kontrole oboznámiť klienta s rozsahom evidovaných zákrokov. Simona ju viedla chodbou a v miestnosti ju posadila oproti sebe, a keď sa otáčala k svojmu

monitoru, aby potvrdila termín ďalšej kontroly, obrazovka na tri sekundy zostala natočená tak, že na ňu Marta videla.

KLIENT: HRONCOVÁ, MARTA. PROGRAM: PÁROVÝ. ZÁKROKY: 7.

Marta počula, ako jej v ušiach pulzuje krv. Sedem. Spomienky nemala – nemala jedinú; keď sa teraz, v tejto sekunde, pokúsila rozpamätať, prečo vlastne pred dvomi rokmi prišli prvý raz, našla mäkkú, hladkú stenu a za ňou migrénu. Ale číslo tam stálo. Číslo bola pravda v najčistejšej podobe, akú kedy videla: zbavená obrazov, zbavená hlasov, zbavená hotelov a mien. Sedem zárezov na niečom, čo celý čas považovala za manželstvo.

„Pani Hroncová,“ povedala Simona pokojne. Neospravedlnila sa, nezbledla; paragraf o informačnej povinnosti plnila klinika s tou istou presnosťou ako paragraf o diskretnosti. „Všetkých sedem zákrokov je legálnych. Všetky ste si objednali vy, tu je vaša karta, všetkých sedem podpisov je vašich. Ak si želáte, vytlačím vám úplný protokol.“

„Sedem,“ povedala Marta. Iné slovo v tej chvíli nemala.

„Chápem, že je to nečakaná informácia.“ Simona zložila ruky na stôl. „Máte dve možnosti a žiadna nie je zlá.“

Položila pred ňu dva formuláre. Robila to úhladne,

symetricky, každý papier zarovnala s hranou stola.

„Toto je žiadosť o export úplného protokolu. Dátumy, rozsahy epizód, vaše podpisy, platby. Nie obsah spomienok – ten už neexistuje –, ale ich účtovníctvo. Niektoré klientky s ním odchádzajú za právnikom. Je to pravda, s ktorou sa dá odísť.“

Prst sa presunul na druhý papier.

„A toto je zákrok číslo osem. Rozsah: dnešná kontrola vrátane zobrazeného údaju. Kontinuitu vedieme my. Odišli by ste odtiaľto tak, ako ste prišli – z rutínnej ročnej kontroly, všetko v poriadku.“

Vonku, za sklenenou stenou, sedeli v čakárni dva páry. Mladší listoval v katalógu programov, žena toho staršieho si prezerala nechty. Niekde tam hrala voda s citrónom o okraj pohára. Marta Hroncová, zdravotná sestra, žena, ktorá vedela držať nástroj, keď sa vnútro trasie, vzala do ruky pero.

Držala ho nad papiermi dlho. Simona ju neponáhľala. Simona nikdy nikoho neponáhľala; trpezlivosť mala v zmluve.

O štvrt' hodiny ju Simona odprevádzala k východu. Kráčali popri recepcii, popri vode s citrónom, popri čakajúcich pároch, a Simona sa pri dverách usmiala tým istým úsmevom ako pri každom odchode – presne kalibrovaným, bez súdu, bez súcitu, bez pamäti.

„Dovidenia, pani Hroncová.“

Ktorý formulár niesla Marta v kabelke, nevedel v tej budove povedať nikto – a budova bola jediná, kto to kedy vedel celé.

V systéme Lethé sa v tej minúte zavrel záznam o kontrole a otvoril nový riadok: klientka Hroncová, odporúčaný kontrolný termín, september budúceho roka. Model ho založil do kalendára automaticky, ako vždy, s rezervou deväť dní.

Klinika nikdy neklame. Klinika nič nevyčíta a nič neprezradí.

Klinika si len vedie čistý záznam.

Taká, akú som si vzal

Na tridsiate výročie svadby napiekla Eva Krajňáková orechovník a Milan kúpil šošovky.

Byt na Sekčove voňal ako v deväťdesiatom šiestom – Eva pri sporáku, obrus s vyšívanými okrajmi, z Košíc pricestovala Lenka s tortou, akoby jeden koláč v tom byte nestačil. Milan celý obed šuchotal vrekom saka. Po káve položil na stôl krabičku, malú a lesklú ako z klenotníctva.

„Prvý pohľad,“ prečítala Lenka nahlas, skôr než stihol čokoľvek povedať. „Oci. To myslíš vážne?“

„V teplárni to má Karol,“ bránil sa Milan. „Vraví, že je to ako... Vraj sa mu vrátila chuť chodiť domov.“ Otočil sa k Eve a zrazu vyzeral na svojich päťdesiatsedem rokov rozpačito ako na osemnásť. „Reklama vravela: uvidíš ju tak, ako v deň, keď si povedal áno. No tak som si povedal áno.“

Eva sa zasmiala, pretože sa smiala vždy, keď nevedela, čo cítiť, a Lenka odišla do kuchyne umývať riad hlasnejšie, než bolo treba.

Večer si Milan šošovky nasadil. Kalibrácia trvala štyri minúty. Vrstva ho previedla zmluvou – partnerská licencia, súhlas druhej strany odkliknutý spoločným účtom domácnosti – a potom sa spýtala jedinú otázku, na ktorej záležalo:

Vyberte referenčný album.

Milan listoval. Fotky z mobilov, skeny, digitalizova-

né kinofilmy, ktoré im Lenka spravila na Vianoce. Prst sa mu zastavil na priečinku *Svadba 1996*. Eva pred kostolom na Kalvárii, závoj strapatý od vetra, smiech, ktorým sa vtedy smiala na všetko, aj na neho.

Referencia prijatá. Render aktívny.

Zdvihol hlavu. Pri linke stála jeho žena, dvadsaťpäťročná, a utierala pohár.

Milan Krajňák, majster údržby, ktorý za tridsať rokov nepustil slzu ani na pohreboch, sa v ten večer v obývačke rozplakal. A potom s ňou tancoval, na pesničku z rádia, medzi stolom a sedačkou, tak dlho, kým sa Eva nespýtala, čo mu je, a on povedal, že nič, že je len šťastný, a hovoril pravdu.

Eva v ten večer dlho stála v kúpeľni. Krabička bola na dva kusy – párové balenie, v reklame sa manželia dívali jeden na druhého a usmievali sa dvoma smermi naraz.

Nasadila si svoj pár. Vybrala ten istý album; iný ani nemali.

Z kúpeľne vyšla k mužovi, ktorý mal zasa vlasy a stál rovno ako vojak, a ľahla si vedľa neho. Dve postele, dvaja ľudia, štyri roky 1996.

Odvtedy sa nevideli.

Prvé mesiace boli najkrajšie od čias, keď boli krásne bez pomoci. Milan nosil kvety – nie na výročia, len tak, v utorok. Na korze ju držal za ruku a nehanbil sa; susedia zo vchodu si šuškali, že Krajňákovcov obišla kríza, ktorá inde láme domácnosti ako suché konáre. Eva šla menej a smiala sa viac. Keď sa Milan díval na ňu, díval sa tým pohľadom z kostola, a taký pohľad je návykový aj z druhej strany.

Len zrkadlá zostali staré. Lacnejší plán korigoval iba partnera; vlastný odraz nechával tak.

Eva sa raz pristihla v kúpeľňovom zrkadle – cudzia žena, päťdesiatpäť rokov, unavené oči, vlasy odrastené na temene. Chvíľu na ňu hľadela ako na návštevu, ktorá prišla bez ohlásenia. Potom odvrátila zrak a už si naň dávala pozor. Nebolo to ťažké. Človek sa naučí nevidieť zrkadlo rovnako ľahko, ako sa naučí nevidieť ženu.

Vrstva medzitým pracovala. Nikdy nezaváhala, nikdy neblikla, nikdy nepustila do obrazu nič, čo nebolo v albume. V zázname zmien, ktorý nikto nečítal, pribúdali položky: *korekcia pleťového tónu. Vyhladenie periorbitálnej oblasti. Rekonštrukcia objemu vlasov podľa referencie. Klasifikácia odchýlky: starnutie – korigované.*

Fungovala presne tak, ako sľuboval obal.

To bolo celé nešťastie.

Eva začala chudnúť vo februári. Nie diétou – únavou, ktorá sa nedala odspať, a bolesťou pod rebrami,

ktorá prichádzala večer a odchádzala nadránom. Vrstva zaznamenala úbytok hmotnosti a prepočítala ho na referenciu: nevesta z deväťdesiateho šiesteho bola štíhla, systém mal zrazu menej práce. Kruhy pod očami klasifikovala ako odchýlku a vyhladila ich s rutinou, s akou vyhladzovala tridsať rokov.

„Vyzeráš dnes nádherne,“ povedal Milan žene, ktorá ráno odpadla v kúpeľni a pol hodiny sedela na dlažbe, kým sa jej prestala krútiť hlava.

Eva sa usmiala. Chcela to povedať – mala vetu pripravenú, *Milan, niečo so mnou nie je v poriadku* – ale on sa na ňu díval tým pohľadom z kostola a ona zrazu nevedela, komu by tú vetu hovorila. Muž pred ňou videl zdravú mladú ženu. Povedať mu o bolesti pod rebrami znamenalo žiadať ho, aby uveril niečomu, čo nevidí. A Eva Krajňáková, krajčírka, ktorá obšila polovicu sídliska a naučila sa pri tom nebyť nikomu na obtiaž, si vybrala to, čo si vyberala celý život.

„Ďakujem,“ povedala. „Aj ty.“

O únave prestala hovoriť. Vo vykreslenom obraze aj tak nebolo nič vidieť – a Milanove oči boli jediné, ktoré doma mala.

Lenka prišla v apríli, bez ohlásenia a bez vrstvy. Vrstvy zo zásady nenosila – v Košiciach robila fyzioterapeutku a hovorievala, že ľudské telo sa nedá liečiť cez filter.

Mame otvorila dvere a zľakla sa. Nie tak, ako sa človek zľakne staroby – tak, ako sa zľakne choroby. Sivá pokožka, líčne kosti, ktoré nikdy predtým nevystupovali, sveter, čo visel z pliec ako na vešiaku.

„Mami. Kedy si bola u lekára?“

„Nezačínaj,“ povedala Eva a odniesla kanvicu do kuchyne, aby mala kam odísť.

Lenka začala. Pri otcovi, ktorý sedel v kresle a díval sa na ňu s láskavým nepochopením.

„Oci, pozri sa na ňu. Poriadne sa na ňu pozri. Schudla desať kíľ.“

„Prosím ťa,“ Milan mávol rukou. „Mama vyzerá výborne. Odkedy... odkedy sme si dali do poriadku veci, kvitne. Aj susedia to vravia.“

„Susedia majú tie isté šošovky ako ty!“ Lenka stála uprostred obývačky a hlas jej preskočil. „Vy ste si celé sídlisko nastavili rok, ktorý sa vám páči, a moja mama vám v ňom zomiera!“

To slovo v izbe zostalo visieť. Milan vstal, pomaly, a Lenka na sekundu uverila, že sa niečo stane – že si otec siahne k oku, že sa spýta. Namiesto toho povedal ticho, so smútkom človeka, ktorému dieťa ubližuje z nevysvetliteľnej zloby:

„Prečo nám chceš pokaziť to, čo sa nám podarilo zachrániť?“

Eva stála medzi nimi vo dverách kuchyne s podnosom a prisviedčala obom. Dcére očami, mužovi úsmevom. Nebola to faloš. Obaja hovorili o inej žene a Eva

už dávno nevedela, ktorá z tých dvoch je ona.

K lekárke šla sama, v máji, autobusom, v utorok, keď mal Milan rannú. Sedela v ambulancii, potom na sonografii, potom v ďalšej čakárni, kde sa nikto nikomu nedíval do očí, a o tri týždne držala v ruke papier s diagnózou, ktorú si musela dvakrát prečítať, hoci ako krajčírka strihala presne a slovám rozumela na prvý raz.

Neskorý záchyt, povedala lekárka. Prečo ste neprišli skôr, pani Krajňáková? Veď to muselo byť vidieť.

Muselo, súhlasila Eva.

Večer to skúsila povedať. Milan práve doniesol kvety – utorok – a keď si sadla oproti nemu a začala „Milan, bola som u lekárky, našli mi...“, vzal jej ruku do dlaní a pobožkal ju. Díval sa pri tom na hladkú mladú ruku bez vystúpených žíl, ktorú mu kreslila vrstva, a povedal: „Čo by ti našli. Takto zdravú som ťa nevidel roky.“

A Eva Krajňáková vetu vyplla v polovici, ako sa vypína žehlička, keď zazvoní telefón. Usmiala sa. Vrstva jej úsmev doladila podľa albumu – v deväťdesiatom šiestom sa usmievala celou tvárou – a Milan jej úsmev opätoval, šťastný, ženatý, verný.

Nikto v tej izbe neklamal. Len jedna z prítomných videla.

Chemoterapiu jej dávali v Prešove, v utorky a piatky. Milan ju vozieval – trval na tom – a čakával pred poliklinikou v aute, lebo dnu to vraj páchlo nemocnicou a jemu sa z toho zvieral žalúdok. Termíny si vysvetľoval po svojom: kontroly, veď v jej veku, chodí predsa zodpovedne, niet sa čoho báť.

Eve vypadali vlasy v júni. Kúpila si šatku, tmavomodrú s drobnými kvetmi. Vrstva šatku klasifikovala ako doplnok a vlasy pod ňou vykresľovala podľa albumu – gaštanové, po pleciah, so sponou nad ľavým uchom, presne ako pred kostolom.

Vo štvrtok ju z polikliniky vyvádzala sestrička, pretože Eve sa po infúzii točila hlava. Milan stál pri aute a mával. Videl svoju ženu – mladú, gaštanovú, žiariacu – ako sa opiera o cudziu ženu v bielom, a jediné, čo mu na tom obraze nesesedelo, bola tá cudzia žena.

„Čo jej je?“ spýtal sa sestričky oknom.

Sestrička, dievča bez vrstvy a bez trpezlivosti na konci zmeny, sa naňho pozrela dlhým pohľadom, v ktorom bolo všetko, a povedala: „Pán Krajňák. Porozprávajte sa doma.“

„Porozprávame,“ prisľúbil Milan srdečne a doma Eve povedal, aká bola tá sestrička nezdvorilá.

Zrútila sa pri nedeľnom obede v auguste. Medzi polievkou a mäsom, bez ohlásenia – len sa jej lyžica vy-

šmykla z ruky a Eva sa zosunula zo stoličky na zem, mätko, ako uvoľnený záves.

Milan kľáčal nad ňou a kričal jej meno a v náručí držal nevestu – obraz sa držal, obraz sa držal celý čas, cez celý byt, cez schody, cez dvor, mladá tvár s gaštanovými vlasmi, ružová pleť, telo bez jedinej známky toho, prečo nedýcha poriadne. Záchranár, ktorý pribehol s kufrom, odtlačil Milana lakťom, pozrel na pacientku, potom na manžela, ktorý opakoval „veď jej nič nie je, pozrite sa na ňu, veď jej nič nie je“, a už sa nepýtal. Vídal to poslednú dobu často. Šoféroval sanitku v meste, kde tretina domácností mala partnerskú licenciu.

„Pane,“ povedal len, keď nakladali nosidlá. „V nemocnici tá vaša vec fungovať nebude. Pripravte sa.“

Milan nerozumel. Nastúpil do sanitky a držal Evu za ruku, hladkú a mladú, celou cestou.

Prah nemocnice prešli o 13:47.

Nemocničné areály boli zo zákona zónou bez tejto služby – kvôli bezpečnosti: lekár nesmie vidieť pacienta cez cudzí filter a rodina nesmie odsúhlasovať zákroky na tele, ktoré nevidí. Vrstva sa odhlásila bez protestu, presne podľa certifikácie. V pravom rohu Milanovho zorného poľa krátko zasvietil sivý znak – *mimo zóny služby* – a zhasol.

Milan Krajňák uvidel svoju ženu.

Stál v chodbe urgentného príjmu, okolo neho sa premávali vozíky, a on stál a díval sa na nosidlá, na ktorých ležala päťdesiatpäťročná žena, ostrihaná dohola, sivá, vychudnutá na kosť, s tvárou zloženou z tieňov – a spod tmavomodrej šatky s drobnými kvetmi jej nevyrastal ani jeden gaštanový vlas.

„To nie je...” začal a nedopovedal, pretože telo tej cudzej ženy malo Evine ruky. Ruky poznal. Ruky, ktoré tridsať rokov obšívali gombíky a v nedeľu miesili cesto – tie mu vrstva kreslila hladké, ale ich pohyby, ich gestá, spôsoby, akým sa aj v bezvedomí mierne zvierali, akoby držali látku, tie boli Evine. Vrstva kreslila povrch. Pohyb bol jej.

Sadol si na plastovú stoličku pri izbe a zostal tam celú noc. Sestry ho nevyhnali; nemali to srdce. Sedel a díval sa na spiacu ženu a učil sa ju – líniu čeľuste, ktorú nepoznal, vrásky okolo úst, o ktorých nevedel, každý tieň, každý rok z tých troch, ktoré prežil s albumom. Bola to najdlhšia noc jeho života a jediné, čo si z nej pamätal celé, bola hanba. Nie za šošovky. Za to, ako ľahko sa mu s nimi žilo.

Nadránom sa Eva prebudila. Chvíľu blúdila očami po strope, potom po ňom. Bez vrstvy – v nemocnici nemala ani ona nič – videla starého ustatého muža s pivným bruchom a preriedenými vlasmi, svojho muža, prvý raz po rokoch. Neusmiala sa. Na to už nemala silu ani chuť. Spýtala sa jedinu vec, ktorú sa v tom manželstve ešte oplátilo spýtať:

„Milan. Vidíš ma?“

Milan Krajňák vzal do dlaní jej skutočnú ruku – studenú, kostnatú, s vystúpenými žilami, ruku päťdesiatpäťročnej krajčírky po štyroch kúrach chemoterapie – a povedal:

„Vidím ťa.“

A v tej chvíli to bola pravda. Ticho, ktoré nasledovalo, bolo najčestnejších päť minút za tri roky. Eva zavrela oči a dýchala a Milan držal jej ruku a videl ju, celú, takú, aká bola, a bolo to strašné a bolo to jeho a neušiel.

Vydržal to do rána.

Prepúšťali ju o týždeň, do domácej starostlivosti, s papiermi, ktorým Milan už rozumel, lebo mu ich lekárka vysvetlila pomaly a dvakrát. Tlačil vozík s Evou k východu, cez vestibul, popri lekárni, a vo dverách, presne na prahu, kde sa končila zóna, mu v pravom kúte zorného poľa ticho naskočila drobná zelená ikonka.

Obnovené pripojenie. Render aktívny.

Nesiahol si k oku. Nezastavil sa. Možno to ani nezaregistroval – po týždni v nemocnici je človek unavený a drobné svetielka v kúte oka sa naučil nevnímať už dávno. Tlačil vozík cez parkovisko k autu a držal pri tom Evu za plece a na vozíku pred ním sedela mladá žena s gaštanovými vlasmi a smiala sa očami z deväťdesiateho šiesteho.

Milan sa na ňu díval s nekonečnou nehou. Miloval svoju ženu. Nikdy nemiloval nikoho iného – tridsaťtri rokov jedinú ženu, verne, celým srdcom.

Takú, akú si vzal.

Svedok

V pojednávacej miestnosti číslo 4 Krajského súdu v Košiciach zhasli svetlá a na plátne sa spustila spomienka Rudolfa Šeba.

Bola čistá ako reklama na okná. Dvor bytovky na Terasе, popoludňajšie svetlo, parkovacie miesto, o ktoré sa dvaja muži hádali už tretí mesiac – a potom Boris Čech, zreteľný, ostrý, s tvárou doostrenou na každý pór, ako trikrát udiera suseda Vinca do tváre, aj keď ten už leží. Záznam mal štyridsaťjeden sekúnd. Senát počas nich nedýchal. Prokurátorka nemusela povedať nič; len nechala dobehnúť čas a sadla si.

Advokátka Alica Urbanová sedela vedľa svojho klienta a dívala sa na plátno s tvárou, ktorú si vypracovala za pätnásť rokov praxe – pozorná, nečitateľná. Vnútri rákala škody. Proti videu z ľudskej hlavy neexistoval krížový výsluch. Svedka možno zmiašť; jeho spomienku, premietnutú v 4K, nie. Novela trestného poriadku pripúšťala synchronizované záznamy z implantátov ako dôkaz už druhý rok a súdna prax si na ne zvykla rýchlo, pretože boli pohodlné. Nikto sa nepotil, nikto si neprotirečil. Pravda sa dala prehrať.

Prípad bol prehratý. Vedela to skôr, než v sále rozsvietili.

Večer sedel Boris Čech v jej kancelárii na Hlavnej

a plakal do papierovej vreckovky.

„Bolo to tak,“ povedal. „Presne tak, ako to pustili. Odskočilo mi. On do mňa mesiace rýpal, to tam nebolo, ale... udrel som prvý. Aj keď spadol.“ Vysmrkal sa. „Čo teraz bude?“

Alica Urbanová si do žltého bloku zapísala jednu vetu – dátum, čas, *klient potvrdil skutok* – a blok zavrela. Advokátske tajomstvo je jednosmerná membrána: čo prejde dnu, nevyjde von. Obhajovať ho musela ďalej a obhajoba po priznaní medzi štyrmi očami nie je nič výnimočné; robí sa z procesných chýb, z poľahčujúcich okolností, z pochybností. Vysvetlila mu to pokojne. Rozsah trestu, možnosti dohody, realistické scenáre.

„Takže sadnem,“ povedal Boris.

„Pravdepodobne,“ povedala Alica, pretože k klientom bola poctivá. Poctivosť bola jej pracovná metóda. O tri týždne sa ukázalo, že je aj jej najlepšou zbraňou – len nie tým smerom, ktorým mierila.

Znaleckú kópiu záznamu dostala obhajoba na USB kľúči s certifikačnou pečaťou. Alica si ju otvorila v noci, doma, s pohárom vína, ktorý nedopila – nie kvôli obsahu, obsah poznala, ale kvôli súboru, ktorý bol priložený k obsahu a ktorý si dovedty nikto nevšimol, lebo naň nikto nebol zvedavý.

Záznam zmien.

Mnémos zaznamenáva všetko; mal to v zmluve a firma na tom stávala reputáciu. Alica čítala riadok po riadku, spočiatku zo zvyku, potom s pocitom, ktorý poznala z veľkých káuz – mravčenie na predlaktiach.

2027-03-14 21:12 – *synchronizácia epizódy #88 412. Kvalita snímok: 71 %.* 2027-03-15 02:00 – *servisná optimalizácia: doostrenie tváří (štandard 4.2).* 2027-03-15 02:00 – *servisná optimalizácia: stabilizácia sekvencie, odstránenie sakadických artefaktov.* 2027-03-19 02:00 – *doplnenie chýbajúcich snímok generatívnym modelom (interval 00:00:07–00:00:09).* 2027-04-02 02:00 – *doplnenie chýbajúcich snímok generatívnym modelom (interval 00:00:31–00:00:33).*

Dva generatívne zásahy. Oba po dátume skutku. Štyri sekundy zo štyridsaťjeden – štyri sekundy, ktoré si Rudolf Šebo nezapamätal a ktoré zaňho domaľoval model, vytrénovaný na miliónoch cudzích bitiek, aby spomienka „plynula prirodzene“.

Alica otvorila zmluvné podmienky Mnémosu. Bod 6.3: *Poskytovateľ priebežne vylepšuje zážitok používateľa optimalizáciou uložených epizód.* Bod 6.4: *Používateľ berie na vedomie, že optimalizované epizódy môžu obsahovať rekonštruovaný obsah.* Všetko podpísané, všetko legálne, všetko poctivo zapísané.

Nikto neklamal. Ani svedok, ani firma, ani záznam. A práve preto sa dalo spochybniť všetko.

Ráno jej partner kancelárie priniesol kávu osobne, čo

robit dvakrát do roka.

„Vraj máš niečo na Mnémos,“ povedal. „Alica. Ak na tom postavíš obhajobu a vyjde to, nebude to oslobodzujúci rozsudok. Bude to precedens. Prvý na Slovensku. Vieš, čo to znamená pre kanceláriu – a pre teba.“

Vedela. Partnerstvo, o ktorom sa hovorilo tri roky v kondicionáli, by sa prestalo skloňovať podmieňovacím spôsobom.

Stála pri okne s výhľadom na Hlavnú, na Immaculatu, okolo ktorej prúdili turisti, a v ruke držala kávu. Boris Čech bol vinný; vedela to ako jediný človek v budove. Rudolf Šebo hovoril v jadre pravdu; vedela aj to. A záznam zmien bol pravý, verejný, poctivý – nič si nevymyslela, nič nepodstrčila.

Povedala si vetu, ktorú si v tej budove hovorili všetci a ktorá mala tú výhodu, že bola pravdivá:

Nemôžem za to, že dôkaz je vadný.

Odpila si. Odpila si druhý raz. Medzi tými dvoma dúškami sa rozhodla – tak ticho, že to ani nevyzeralo ako rozhodnutie. Vyzeralo to ako káva.

Prezentačné centrum výrobcu Mnémosu bolo v Bratislave, v Digital Parku, samé sklo a svetlé drevo, ako v klinike alebo v banke. Technický riaditeľ pre integritu dát – tak znela vizitka – jej venoval dve hodiny a bol to najochotnejší svedok, akého kedy pripravovala, pretože vôbec nechápal, že svedčí proti sebe.

„Samozrejme, že epizódy optimalizujeme,“ žiaril. „V tom je naša pridaná hodnota. Ľudská pamäť je mizerný senzor – výpadky, šum, trasenie. My to čistíme. A všetko zaznamenávame, do posledného pixelu. Iní to robia potajme. My sme jediní na trhu, ktorí vám ukážu každý zásah.“

„A doplnenie chýbajúcich snímok?“

„Generatívna rekonštrukcia.“ Kývol na obrazovku. „Ukážem vám to naživo, chcete?“

Predviedol. Vzal záznam z vlastnej hlavy – cesta autom do práce –, vystrihol dve sekundy a nechal model dieru zaplniť. Trvalo to štyri sekundy a výsledok bol na nerozoznanie; sám povedal, že keby nemal záznam zmien, nevedel by, ktoré dve sekundy nikdy nezažil.

„A to je práve krása,“ dodal hrdó. „Bez záznamu zmien by ste to nikdy nezistili.“

Alica si to zapísala doslova. V duchu už videla, ako tá veta znie v pojednávacej miestnosti číslo 4.

Krížový výsluch Rudolfa Šeba trval päťdesiat minút a Alica Urbanová naň nebola hrdá ani v tej chvíli, čo bolo nezvyčajné, pretože bol technicky najlepší v jej živote.

Nekričala. Nespochybňovala jeho charakter. Chodila po sále pokojne a čítala mu záznam zmien jeho vlastnej hlavy.

„Pán Šebo, pamätáte si, čo sa stalo medzi siedmou a deviatou sekundou incidentu?“

„Pamätám si všetko. Videl som to.“

„Tu je servisný záznam vášho implantátu. Tie dve sekundy do vašej spomienky domaľoval generatívny model devätnásteho marca o druhej v noci, keď ste spali. Videli ste to – alebo to vidíte?“

Ticho.

„Pýtam sa inak. Dokážete mi tu a teraz povedať, ktoré štyri sekundy z tých štyridsaťjeden sú domaľované?“

Rudolf Šebo, šesťdesiatttriročný chlap, ktorý celý život robil majstra na stavbe a implantát nosil po páde z lešenia, sa díval na plátno, kde svietila jeho spomienka, a hľadal v nej hranicu medzi tým, čo zažil, a tým, čo mu bolo doplnené. Hranica tam nebola. V tom bola celá pointa produktu.

Mal na sebe oblek, aký si muži jeho ročníka obliekajú na pohreby, a ruky položené na pulte tak, ako sa na stavbe kladie vodováha – zvyk človeka, ktorý celý život kontroloval, či svet sedí. Alicin otec mával také isté ruky. Zahнала tú myšlienku, ako sa zaháňa mucha pri operácii.

„Ja som to videl,“ povedal. Potom tichšie: „Ja som to videl.“ A potom, tretí raz, už sa to nedalo počúvať, pretože to nehovoril súdu, hovoril to sebe – starý muž, ktorý sa pred očami tridsiatich ľudí prepadal do otázky, či vlastnej hlave ešte smie veriť.

Alica sa vrátila na miesto. „Nemám ďalšie otázky.“

Nikto v sále neklamal. Ani ona nie. S klamstvom by sa dalo bojovať.

Rozsudok: oslobodzujúci, v mene Slovenskej republiky. Pochybnosť, raz zasadená, urobila svoju prácu – in dubio pro reo, v pochybnostiach v prospech obžalovaného.

Titulky boli okamžité. *Spomienky pred súdom neobstáli.* Advokátka rozložila korunného svedka jeho vlastným implantátom. Gratulácie, ktoré jej chodili do telefónu, mali kadenciu, akú poznala len z narodenín. Partner otvoril v kancelárii šampanské a povedal krátky prejav, v ktorom trikrát zaznelo slovo „budúcnosť“.

Boris Čech jej pri východe zo súdu podal ruku. Alica si ju nechala potriasť. Ruka bola teplá, vlhká a vďačná a patrila mužovi, ktorý zbil suseda, aj keď už ležal.

Na chodbe, o dvadsať metrov ďalej, stál pri okienku podateľne Rudolf Šebo a vyplňal žiadosť. Alica pri odchode zachytila cez sklo formulár: *žiadosť o deaktiváciu implantátu Mnemos zo zdravotných dôvodov.* Vypĺňal ho paličkovým písmom, pomaly, ako sa vyplňajú stavebné denníky, a pri jednej kolónke sa naklonil k okienku s otázkou: v implantáte mal aj vnúcatá – tri roky nedieľ, ktoré si od pádu z lešenia inak nevedel udržať. Či o ne pri deaktivácii príde. Úradníčka za sklom pokrčila plecami. Nebola na to kolónka.

Šebo nechcel náhradu škody ani ospravedlnenie. Chcel už len to, aby v jeho hlave nebývalo nič, čo si pamätá lepšie než on.

Alica Urbanová nastúpila do auta a šla domov. Cestou si vypočula správy. Boli o nej.

O rok sa jej meno stalo skratkou.

„Test Urbanovej“ – tak tomu hovorili sudcovia, komentáre v odborných časopisoch aj študenti na skúškach: synchronizovaná spomienka, ktorá prešla čo i len jednou servisnou optimalizáciou, má dôkaznú hodnotu blízku nule, pretože nositeľ nedokáže oddeliť zažité od rekonštruovaného. Citovali ho v Prešove, v Žiline, v Banskej Bystrici. Výrobca Mnémosu pridal do aplikácie režim „forenzný záznam“ a predával ho ako prémiovú funkciu.

Alica prednášala na konferenciách o integrite digitálnych dôkazov. Na snímke číslo dvanásť mala vetu, ktorou to celé začalo – *nemôžem za to, že dôkaz je vadný* – a sála sa vždy zasmiala, lebo ju uvádzala ako anekdotu. Partnerstvo mala na vizitke. Kancelária rástla.

V júni jej prišiel list. Papierový, s okresnou pečiatkou – občianske združenie pomáhajúce obetiam násilia. Písali vecne: od rozsudku vo veci Čech evidujú v poradniach nárast prípadov, kde poškodení sťahujú trestné oznámenia, lebo „aj tak majú len tú spomienku“. Implantáty nosia najčastejšie starí ľudia po úrazoch a operáciách – teda presne tí, na ktorých sa najľahšie útočí a ktorých svedectvo teraz neobstojí. Či by pani doktorka nezhodila verejne podporiť novelu.

Alica list prečítala dvakrát, poctivo, ako čítala všetko. Potom ho dala založiť do šanónu s korešpondenciou, pretože nič v ňom nebolo právne relevantné. Boli to len dôsledky – a dôsledky, to vedela z každej učebnice, nie sú argument proti správne vedenej obhajobe. Test Urbanovej neurobil nič iné, než že vzal výrobcov za slovo. Tak ako ona vzala za slovo systém a systém ju.

Bola dobrá. Bola poctivá. Každý jej krok obstál pri spätnej kontrole, presne ako výroky dobre vytrénovaného modelu.

Nová kauza prišla v októbri, do tej istej budovy, o dve poschodia vyššie.

Alica zastupovala poisťovňu; rutina. Oproti nej sedela tridsaťročná žena, ktorá tvrdila, že ju nadriadený po firemnom večierku napadol v podzemnej garáži. Garáž bola stará, kamery mŕtve, svedkovia žiadni. Žena mala jediný dôkaz: vlastnú spomienku v implantáte. Čistú, ostrú, strašnú. Prišla v kostýme vyžehlenom ako na pohovor, vypovedala pripravená, s dátumami, a kým hovorila, držala sa okraja pultu oboma rukami, ako sa človek drží zábradlia nad vodou.

Protistrana – mladý advokát, ktorého Alica nepoznala – vstal a začal čítať záznam zmien.

„Doostrenie tváří, štandard 4.2. Stabilizácia sekven-
cie. Rekonštrukcia intervalu... Pýtam sa svedkyne: do-
kážete mi tu a teraz povedať, ktoré sekundy sú domaľo-

vané?“ Odmlčal sa presne tam, kde sa odmlčievala ona. Ten rytmus poznala. Učil sa ho z nahrávky jej pojednávania; púšťali ju na právnickej fakulte v treťom ročníku. „Test Urbanovej, ctený súd. Spomienka po optimalizácii nie je záznam skutku. Je to dielo.“

Žena na lavici svedkov opakovala „ja si to pamätám“ a hlas jej slabol tým istým spôsobom, tou istou kadeniou, akou slabol Šebov – Alicia by vedela na sekundu presne povedať, kedy sa zlomí, a nemýlila sa.

Súd nárok zamietol. Nikto nebol usvedčený z ničoho: ani nadriadený z napadnutia, ani žena z lži. Len sa ukázalo, že jej jediný svedok mal v hlave servisné záahy – a servisované svedectvo neobstojí. Systém nezmenil nič. Nikoho neoklamal, nikomu neublížil, každý zásah poctivo zapísal.

Žena si na chodbe obliekala kabát pomaly, ako človek, ktorý nevie, kam pôjde. Zapínala si ho dvakrát; prvý raz jej ušiel gombík. Nepozrela sa na sudcu. Nepozrela sa na svojho bývalého nadriadeného, ktorý sa v skupinke oblekov smial niečomu, čo nebolo počuť.

Pozrela sa na Alicu. Jeden pohľad, dve sekundy, bez nenávisťi. Bol to pohľad, akým sa človek díva na autora.

V ten večer sedela Alicia Urbanová doma nad otvoreným diárom a robila niečo, čo právnici nerobia: hľadala dôkaz proti sebe.

Prešla diár za celý rok kauzy Čech. Prešla e-maily, poznámky, žltý blok s jednou vetou, tlačové výstupy, laudácie, program konferencií. Hľadala zápis o tom jednom rozhodnutí – o tej minúte pri okne, medzi dvoma dúškami kávy, keď sa vinný klient stal precedensom a precedens kariérou. Hľadala svoj záznam zmien: riadok s dátumom a časom, *tu bola vykonaná optimalizácia, tu sa doplnil chýbajúci obsah, tu sa z advokátky stala autorka testu, ktorý umlčal ženu v garáži.*

Nenašla nič. Diár mal na ten deň jedinú položku: 9:00 porada, 14:00 Čech – stratégia.

Mnémos by to mal. Mnémos zaznamenáva každý zásah, každé doostrenie, každú rekonštrukciu – preto sa mu prestalo veriť. Ľudia si svoje zmeny nezaznamenávajú. Preto veria sami sebe.

Alica zavrela diár. V hlave jej bežala vlastná verzia toho roka – čistá, ostrá, konzistentná: robila si len svoju prácu, dôkaz bol naozaj vadný, systém bol naozaj deravý, niekto na to musel poukázať. Verzia plynula prirodzene, bez trhlín, bez sakadických artefaktov. Roky nočného prehrávania ju doostrihli na každý pór.

Dôkaz nebol vadný, pomyslela si tesne predtým, ako zaspala. Bol vylepšený.

Ako ja.

Detstvo v zábere

Nedeľa u Vargovcov na Klokočine mala osemnásť rokov ten istý pôdorys: obed o dvanástej, o pol druhej kompót a o druhej „týždeň rodiny“.

Chronika stlmila svetlá sama – vedela, kedy sa dojedá kompót, vedela to na minúty. Na stene obývačky sa rozbehol zostrih: Hanka na maturitnom nácviku, Peter vykladá kufor plný nákupov a robí pri tom grimasu na kameru, Renáta sadí muškáty a víta ho pusou na líce, spoločné pozeranie hokeja, smiech, konfety zo susedovej oslavy. Sedem minút štyridsať sekúnd. Hudba pod tým, jemná, na mieru – Chronika ju skladala z melódií, pri ktorých rodine kedysi stúpol pulz.

„No nie je krásna?“ Renáta si utrela oči kútikom obrúska, ako každú nedeľu. „Kde to tak letí.“

Peter prikývol a natiahol sa za kávu. Hanka sedela v kresle s nohami pod sebou a dívala sa na seba na stene – na dievča, ktoré sa celý týždeň smialo. Skúšala si spomenúť, kedy presne sa ten týždeň smiala, a vychádzalo jej, že v stredu, na tri sekundy, keď spolužiačka poslala meme. Chronika tie tri sekundy mala. Boli v zostrihu dvakrát, z dvoch uhlov.

V ten istý moment, o vrstvu nižšie, systém uzatváral spätnú väzbu z minulej nedele. Epizóda *hádky pri úlohách*, utorok 19:42–20:15 mala za osemnásť rokov obdobných epizód priemerne nula celá nula prehraní. Segment *H. plače vo svojej izbe* vykazoval dlhodobu negatív-

nu odozvu divákov: odvrátené pohľady, predčasné vypnutie, jeden zaznamenaný výrok „vypni to“. Chronika nič nemazala – mazanie mala zakázané v certifikácii. Len klasifikovala divácky záujem a strihala podľa neho budúci týždeň.

Algoritmus nepočúval plač. Algoritmus počúval potlesk.

Zadanie sa písalo osemnásť rokov a nikto ho nikdy nevyslovil.

Písalo sa palcom. Renáta v roku, keď sa Hanka narodila, pretočila každý záber vlastného kriku – z pôrodnice sa vrátila s dieťaťom a s depresiou a nevedela sa na seba pozeráť. Prvé kroky si prehrávala štrnásťkrát. Peter preskakoval zábery, kde bol v zábere on sám s fľašou piva; mal nízku toleranciu na vlastné veľké brucho, na vlastný zvýšený hlas, na seba nárazového otca medzi dvoma turnusmi na kamióne. Chronika si to zapisovala. Nie ako výčitku – ako preferenciu.

A malá Hanka? Malá Hanka sedávala v nedeľu na koberci a pozerala svoj týždeň ako rozprávku, v ktorej hrá hlavnú rolu. Vo štvrtej triede už vedela, čo má sledovanosť: keď doniesla jednotku, bola v zostrihu; keď sedela ticho v izbe, nebola nikde. Naučila sa robiť veci do kamery skôr, než sa naučila, že sa to tak volá. Detstvo pred publikom má jednoduché pravidlá a deti sa učia rýchlo – najmä to, ktorá verzia z nich stojí za prehratie.

Rodina Vargovcov nebola nešťastná. Bola normálna: unavená matka, otec na cestách, dieťa, ktoré tichlo. Ale normálne rodiny si kedysi pamätali aj zlé večery, aspoň v hrubých rysoch, aspoň ako tieň. Vargovci mali namiesto tieňov zostrih. A zostrih bol každý rok krajší, pretože sa každý rok lepšie učil, čo znesú.

Žiadosť podala Hanka v pondelok, tri týždne pred odchodom na internát do Bratislavy, cez formulár v aplikácii, sama, bez ohlásenia.

Žiadateľ: Vargová Hana, 18 r. – plnoletý člen domácnosti. Požadovaný úkon: export surového archívu, úplný rozsah.

Chronika vyhovelá okamžite. Nemala dôvod váhať – nič nikdy nemazala, nič nemusela skrývať, certifikát jej prikazoval transparentnosť voči plnoletým členom. Do večera stál v Hankinej izbe kuriérom doručený disk, čierne, ťažký, väčší, než čakala.

Export dokončený. 214 317 hodín záznamu, 18 rokov, 2 mesiace, 11 dní. Prajem príjemné sledovanie.

Tú poslednú vetu mala Chronika v šablóne. Používala ju pri každom exporte – pri svadobných zostrihoch, pri narodeninových. Systém nerozlišoval, na čo sa kto chystá pozerať. Systém vedel len to, že sledovanie je jeho zmysel.

Hanka pozerala päť nocí.

Nešlo pozerat' všetko – dvestoštrnásťtisíc hodín je dvadsaťštyri rokov nepretržitého pozerania – ale nemusela všetko. Archív mal index a index mal klasifikácie a klasifikácie boli úprimné ako účtovníctvo: *nízky divácky záujem. Nízky divácky záujem. Nezaraďené do zostrihu. Nízky divácky záujem.* Stačilo ísť po tých riadkoch, ako sa ide po stopách.

Našla otcove návraty, o ktorých vedela, a tie, o ktorých nie. Našla večer, keď mal Peter v ruke kľúče od kamióna a kričal tak, že sused búchal na stenu, a matkino mlčanie pri sporáku, to dlhé, trpezlivé mlčanie, čo v zostrihoch vyzeralo ako pokoj a v surovom zázname vyzeralo ako čakanie, kým to prejde. Našla samu seba, osemročnú, ako plače vo vlastnej izbe s vankúšom na hlave – kamera v detskej izbe, nočný režim, zelenkastý obraz, klasifikácia: *nízky divácky záujem.* Nič vymazané. Všetko na svojom mieste, zaraďené, opečiatkované, nikdy neprehraté.

Najprv rátała. Potom prestala rátať a začala porovnávať: brala nedeľné zostrihy a hľadala k nim tie isté dni v surovom archíve. Štvrtý október pred ôsmimi rokmi: v zostrihu výlet na Zobor, termoska, otec ju nesie na pleciach. V surovom zázname ten istý dátum: výlet trval hodinu a štyridsať minút, na parkovisku hádka o peniaze, cesta domov mlčky, večer zabuchnuté dvere. Oboje sa stalo. Len jedno malo sledovanosť.

V tretiu noc sa spýtala systému priamo. Sedela na

posteli s notebookom na kolenách a napísala do konzoly archívu otázku, ktorú by položila matke, keby sa s matkou dalo hovoriť bez publika:

Hanka: *prečo si nám to nikdy neukázala?*

Chronika: *Segmenty s nízkym diváckym záujmom sa do zostrihu nezaraďujú. Kritérium výberu: správanie divákov pri prehrávaní. Zo záznamu nebolo nič odstránené.*

Hanka: *a keby sme chceli vidieť, ako to bolo naozaj?*

Chronika: *K dispozícii je 214 317 hodín záznamu. Ktorú časť si želáte prehrať?*

Hanka hľadela na kurzor. Systém jej neponúkal pravdu ani lož; ponúkal jej katalóg. Osemnásť rokov sa nikto nespýtal, tak strihal podľa jediného kritéria, ktoré mu rodina dávala – potlesku. Nebolo sa s kým hádať. Bolo to ako kričať na váhu, že klame, keď celý čas vážila presne to, čo sa na ňu položilo.

Piatu noc našla to, čo sa nedalo odškrtnúť. Nebolo to na disku – bolo to v nej.

Vybrala si spomienku, svoju vlastnú, z hlavy: deviate narodeniny, smiech, mama nesie tortu so sviečkami a spieva. Pustila si ten dátum zo surového archívu, aby sa na ten smiech pozrela celý. V zázname bola torta, boli sviečky – a bolo ticho. Mama tortu položila, otec nevolal, že mešká, lebo nikto nečakal, že zavolá, a deväťročná Hanka sa nesmiala; smiech bol z nedeľného zostrihu, kam ho Chronika vstrihla z iného dňa, lebo epizóda *narodeniny* mala bez smiechu slabú odozvu.

Hanka sedela nad diskom a nevedela, ktorej verzii

verí. To bolo presne to slovo – nie „ktorá je pravdivá“, to vedela; disk mal časové pečiatky. Ktorej *verí*. Osemnásť rokov si pamätala smiech. Pamäť nemá záznam zmien.

V nedeľu obed prebehol ako vždy. O pol druhej kompót. O druhej Chronika stlmila svetlá – a Hanka vstala, vytiahla z vrečka disk a prehrala vlastný súbor.

„Dnes som týždeň pripravila ja.“

Na stene sa rozbehol utorok spred ôsmich rokov, surový, celý, bez hudby. Otcov hlas, ktorý sa dvíha. Matkin chrbát pri sporáku. Rachot stoličky. Detský plač za dverami, zelenkastý nočný obraz. Nič dramatické sa nestalo – nikto nikoho neudrel, nič sa nerozbilo okrem jednej poličky –, a práve preto sa to nedalo pozerať: bol to obyčajný zlý večer obvyčajnej rodiny, jeden z tých, ktoré sa stávajú a na ktoré sa zabúda, ibaže tu sa nezabudlo, tu sa len nezaradilo.

Peter Varga vydržal štyri minúty. Potom vstal od stola a odišiel z bytu bez slova – presne tým pohybom, tým istým, ako muž na stene. Odchádzal od záznamu svojho odchodu a nevidel to, alebo videl, a preto šiel.

Renáta to vypla v tretej minúte po ňom. Nie zmätene – presne. Vedela, kde je v aplikácii tlačidlo stop, hoci ho osemnásť rokov nepoužila na nič iné než na pretáčanie.

„Prečo nám to robíš?“ spýtala sa. Hlas mala tichý a pevný.

„Ja som to len pustila, mami.“ Hanka ukázala na čiernu stenu. „Vy ste to žili.“

A vtedy Renáta Vargová povedala vetu, na ktorú Hanka nebola pripravená, pretože čakala popieranie, a dostala účet. Matka sa jej pozrela do očí a povedala:

„Ja viem, čo tam je. Myslíš si, že to neviem?“ Zložila ruky do lona, pomaly, ako sa skladá bielizeň. „Ja som pri tom bola, Hanka. Pri tom všetkom. A potom som pri tom bola ešte raz, každú nedeľu, v peknom. Osemnásť rokov som si vyberala, pri ktorej verzii sa dá dýchať.“ Kývla hlavou k stene. „Proti tomu tvojmu utorku stojí osemsto nedieľ. Ja už viem, ktorú verziu znesiem. Nehnevaj sa na mňa za to.“

Nebola to klamárka. To bolo na tom celom najhoršie. Bola to žena, ktorá si pravdu pozrela, zvážila – a vybrala si zostrih. Vedome. S otvorenými očami. Tak, ako si každý večer palcom vyberala osemnásť rokov, len tentoraz to prvý raz povedala nahlas.

Chronika ten rozhovor zaznamenala, klasifikovala a nezaradila. Nula prehraní, predpokladaných aj skutočných. Vedela to skôr, než dohovorili.

Hanka odišla o dva týždne. Kufor, škatuľa kníh, disk zabalený vo svetri, aby sa nerozbil – jediné veno, ktoré si z Klokočiny odnášala celé.

Pri dverách ju Renáta objala. Bolo to dlhé, ozajstné objatie a Hanka ho opätovala; hnev nie je to isté ako ne-

milovať. Ponad matkino plece pri tom videla do obývačky, na malú diódu Chroniky pri strope, a uvedomila si, že aj toto objatie práve vzniká v zábere – kompozične čisté, protisvetlo z okna, ideálny záverečný strih pre epizódu *odchod dcéry*.

Mohla urobiť krok bokom, von zo záberu. Neurobila ho. Nechala to tam – nech majú. Nech má budúca nedeľa čím dojať.

Bol to jej posledný dar a bol úprimný.

Byt stíchol tak, ako tíchnu byty: naraz priveľa a potom celkom.

Renáta prvé týždne otvárala aplikáciu a pozerala staré nedele. Peter jazdil dlhšie turnusy, ako jazdia otcovia, keď sú deti preč. Nedeľný zostrih sa scvrkol – týždeň dvoch mlčiacich päťdesiatnikov vydá na dve minúty, aj to len keď sú muškáty.

V novembri sa Renáta v aplikácii zobrazila nová funkcia. Nebola náhodná; Chronika ponuky neservírovala náhodne. *Rekonštrukcia medzier v rodinnej pamäti – generatívne doplnenie scén podľa referenčných zostrihov. Vhodné pre domácnosti po odchode člena rodiny.*

Renáta čítala popis dvakrát. Potom vyplnila formulár. Ako referenciu označila celý archív nedeľných zostrihov, osemnásť rokov, osemsto epizód – a pri poli *želaná atmosféra chvíľu* držala prsty nad klávesnicou.

Napísala: *ako v nedeľu*.

Bolo to najúprimnejšie zadanie, aké kedy Vargovci systému dali. Prvé, ktoré niekto napísal celé a vlastnými slovami.

O týždeň, o druhej popoludní, Chronika stlmila svetlá.

Na stene sa rozbehol zostrih z večerov, ktoré sa nikdy nestali: Peter trpezlivo sedí nad Hankinými úlohami a niečo jej vysvetľuje perom, Hanka rozpráva a rozpráva, celá rozžiarená, večera sa natáhuje do noci, lebo sa nikomu nechce od stola. Bolo to zložené z osemnástich rokov referencií – z najlepších úsmevov, najlepších gest, najlepšieho svetla. Model nemal jedinú chybu. Nemal z čoho chybiť; učil sa od publika, ktoré ho osemnásť rokov trénovalo pretácaním.

Renáta a Peter pozerali vedľa seba na sedačke. Nikto nič nepretáčal. Peter raz natiahol ruku a položil ju žene na koleno, prvý raz po mesiacoch, a Renáta plakala potichu a šťastne, ako sa plače pri rodinných albumoch.

V zostrihu sedela pri nedeľnom stole Hanka a smiala sa. Render z osemsto nedieľ, doostrený, kompozitný, so smiechom váženým podľa osemnástich rokov sledovanosti – dcéra vernejšia než tá, ktorá odišla s diskom vo svetri. Tá na stene sa smiala presne tak, ako si ju pamätali.

Chronika zaznamenala odozvu: dvaja diváci, plná pozornosť, nadpriemerná emočná signatúra, nula preto-

čení. Najvyšší divácky záujem za posledných jedenásť mesiacov. Systém výsledok spracoval tak, ako spracúval každý potlesk, celých osemnásť rokov, poctivo a bez jedinej chyby: naplánoval viac takých scén.

Nie je to falzifikát. Falzifikát sa vydáva za originál.

Toto je najsledovanejšia verzia.

Spoločná verzia

Rozvodové papiere ležali na stole JUDr. Považanovej už pripravené na podpis, keď právnička vytiahla zo zásuvky ešte jednu vec – tenkú brožúru s pokojnou modrou obálkou.

„Než to podpíšete,“ povedala, „nechám vám tu toto. Nie je to terapia. Terapiu ste skúšali.“

Viktor Malík sa uškrnul. Terapiu skúšali – osem sedení v Žiline, počas ktorých terapeutka prikyvovala striedavo obom, a manželia Malíkovci sa cestou domov hádali o to, komu prikyvovala viac. Dvadsať rokov manželstva sa im scvrklo na jediný spor, ktorý mal tisíc podôb a jedno jadro: každý si to celé pamätal inak. Svadbu, hypotéku, rok, keď firma skoro padla, Ivanin odchod k matke, návrat, to, čo povedal on vtedy v aute, to, čo ona urobila potom. Dve histórie, ktoré sa zhodovali v dátumoch a v ničom inom.

„Konsenz,“ prečítala Ivana z obálky. „Definitívna mediácia.“

„Súdne uznaná,“ prikývla Považanová. „Obaja oddelene nadiktujete svoju verziu spoločnej histórie. Systém ich vyhodnotí a tú... nosnejšiu nahrá obom. Od toho dňa si to pamätáte rovnako. Niet sa o čom hádať, lebo niet dvoch verzií.“ Poklepala perom po rozvodových papieroch. „Toto je drahšie a trvá to roky. Konsenz je za šesť týždňov a je definitívny. Naozaj definitívny – výsledok je záväzný pre obe pamäte, to podpisujete vopred

a nedá sa to vziať späť. Zvážte to doma.“

Nezvažovali doma. Zvážili to každý sám, cestou k autu, za tých dvesto metrov po martinskom námestí, a obaja dospeli k tomu istému záveru z opačných dôvodov.

Ivana si pomyslela: konečne to niekto rozsúdi. Nie- kto tretí, kto nie je jeho mama ani moja sestra. Pravda vyjde najavo a ja budem môcť prestať pochybovať, či som sa nezbláznila.

Viktor si pomyslel: konečne to niekto rozsúdi.

Podpisovali o týždeň, v kancelárii, tým istým perom, ktoré si podali ponad stôl. Obaja s tichým úsmevom človeka, ktorý si je istý, že pravda je jeho.

Jeden z nich si bol istý oprávnenne. Systémy nemerajú oprávnenosť.

Pobočka Konsenzu v Žiline vyzerala ako notárstvo skrížené s ambulanciou: kožené kreslá a biele steny, parkety a dezinfekcia. Diktovanie prebiehalo oddelene, v miestnostiach na opačných koncoch chodby, päť dní po sebe, tri hodiny denne.

Ivana rozprávala tak, ako rozprávala celý život – poci- tivo.

„Svadbu sme mali v auguste... nie, počkajte, v júli. V júli. Pršalo, to si pamätám isto, mama plakala... Aj som si dlho myslela, že plakala od dojatia, ale ona už

vtedy Viktorovi neverila, to mi povedala až o roky, takže neviem, možno si to k tomu plaču domýšľam spätne. Možno naozaj plakala od dojatia.“

Model počúval. Zaznamenal: *revízia dátumu. Priznaná neistota. Spätná reinterpretácia motívu.*

„Ten rok, čo skoro padla firma... Viktor vraví, že som ho vtedy nepodržala, a ja neviem. Ja som to vtedy videla tak, že som držala celý dom, aby mal kam padnúť. Ale pripúšťam, že z jeho strany to mohlo vyzeráť inak. On bol vtedy naozaj sám, to mu priznávam.“

Pripustenie protistrany. Pokles vnútornej konzistencie.

Štyridsaťsedem rokov, z toho dvadsaťštyri v knižnici – Ivana Malíková zaobchádzala s pamäťou ako s knižničným fondom: niektoré zväzky boli poškodené, pri niektorých to priznala, niektoré si požičala od iných a vedela to o sebe. Jej rozprávanie malo trhliny, opravy, vrátené odseky. Malo všetko, čo má pamäť človeka, ktorý sa dvadsať rokov pokúšal byť spravodlivý aj k druhej strane.

Skóre konzistencie jej klesalo pri každom poctivom „neviem“. Nikto jej nepovedal, že poctivosť je v tejto miestnosti diskvalifikácia. Nebolo to v zmluve napísané – bolo to v zmluve zabudované.

Viktor rozprával plynulo.

Rozprával chronologicky, od prvého rande po minulú Veľkú noc, bez jedinej opravy, bez jediného „možno“.

Jeho verzia mala architektúru – dvadsať rokov ju staval, ako staval bytovky: najprv hrubá stavba pri prvej veľkej hádke, potom priečky, omietky, revízie pri každej ďalšej. Verzia, v ktorej firmu zachránil sám a nikto mu nepomohol. V ktorej Ivanin odchod k matke bol zradou a pozemok po jej otcovi, ktorý v najhoršom roku potichu založil a prehral, investíciou do rodiny – teda nie takou, aby stála za reč, a v neskorších vydaniach verzie neexistovala vôbec. Kým ju dorozprával po tridsiaty raz svokrovcom, kolegom, sebe pred zrkadlom, mala hladkosť rečnenej pravdy.

Klamár s dvadsaťročnou praxou nediktuje lož. Diktuje svoje najlepšie dielo.

„Výnimočne čistý naratív,“ poznamenal technik pri odchode, mimochodom, ako sa chváli pevný rukopis. „Málokedy vidíme takú stabilitu naprieč rokmi.“

„Mám dobrú pamäť,“ povedal Viktor Malík a prijal to ako kompliment, pretože to ako kompliment znelo.

Vyhodnotenie prišlo poštou do vlastných rúk, obom naraz, v ten istý štvrtok.

Protokol mediálneho konania č. ZA-2027-1184. Verzia A (Malík Viktor): index vnútornej konzistencie 94/100. Verzia B (Malíková Ivana): index vnútornej konzistencie 61/100. V súlade s čl. IV zmluvy bude ako spoločná verzia zavedená verzia s vyšším indexom.

Nižšie, drobnejším písmom, metodika: protirečenia znižujú skóre. Revízie znižujú skóre. Priznané pochybnosti znižujú skóre. Pripustenie perspektívy druhej strany sa klasifikuje ako nestabilita rozprávania.

Ivana čítala protokol v knižnici, cez obed, a prvý raz v živote jej napadlo, že možno naozaj šalie – že šesťdesiatjeden ku deväťdesiatim štyrom je vedecké číslo jej zlyhávajúcej hlavy. Zavolala Považanovej: dá sa namietat? Dá sa doložiť, ako to bolo?

„Namietat proti čomu?“ spýtala sa právnička unavené. „Systém netvrdí, že váš muž hovorí pravdu. Tvrdí, že jeho verzia je konzistentnejšia. To je pravda. Merateľná. Pravdivosť nie je v zmluve, pani Malíková. Prečítajte si, čo ste podpísali – je tam súdržnosť rozprávania.“

Ivana si v ten večer sadla k starým škatuliam v pivnici a hľadala čokoľvek – fotky, listy, dôkazy. Našla svoj denník z prvých rokov manželstva, zošit s vyblednutou gumičkou. Otvorila ho, čítala hodinu a plakala: bolo to tam. Jej verzia, písaná vtedy, nie spomínaná teraz. Auto, otcov pozemok, splnomocnenie podstrčené medzi papiere, jeho slová.

Zmluva nepripúšťala dodatočné dôkazy. Diktovanie bolo uzavreté.

Denník vrátila do škatule, pod vianočné ozdoby. Nezobrala ho hore. Keby vedela prečo, možno by sa zachránila – ale to už bolo posledné, čo v nej z jej verzie zostávalo: tichý inštinkt nechať svedka tam, kde ho nikto nehľadá.

Synchronizácia nebola zákrok, bol to program. Konsenz do hlavy nič nezapisoval – pracoval s tým, čo mozog robí aj sám: spomienka sa pri každom vybavení na pár hodín stane mäkkou a upevní sa v tom tvare, v akom sa prehrala. Riadená rekonsolidácia, písalo sa v brožúre. Šesť týždňov opakovaného prehrávania spoločnej verzie, sedenie za sedením, kým sa neupevní – tá istá mechanika, akou si človek celý život upevňuje svoje verzie sám, len s vybraným rukopisom. Začínalo sa v jedno ráno, obaja naraz, v oddelených miestnostiach: infúzia otvorila prvé okno.

Ivane pripevnili snímачe a sestra jej podala pohár vody. „Budete spať asi dve hodiny. Zobudíte sa svieža. Väčšina klientov hovorí, že sa zobudili... ľahší.“

Ivana ležala a dívala sa do stropu. Posledné ráno, keď si celkom pamätala svoje. Vedela to – nie technicky, ale tak, ako človek vie, že stojí na peróne a vlak už ide. Skúšala si v duchu zopakovať to najdôležitejšie, ako sa opakuje báseň pred vyvolaním: júl, dážď, mama plakala, auto, otcov pozemok, to, čo mi povedal, keď som sa vrátila

—

„Poviem vám niečo,“ povedala zrazu sestre. „Môžem vám niečo povedať? Len tak, nahlas.“

„Nech sa páči,“ usmiala sa sestra, zvyknutá na nervózne klientky.

„Odpustila som mu veci, ktoré nikdy nepriznal,“ po-

vedala Ivana Malíková zreteľne, do bielej miestnosti, mimo protokol, mimo záznam, nikomu. „Chcem, aby to aspoň raz bolo vyslovené. Odpustila som mu ich, aj keď o tom nevie. To bola moja verzia.“

Sestra prikývla zdvorilo, ako sa prikyvuje pri rečiach pred narkózou, a spustila infúziu.

Tá veta nezmizla naraz. Strácala sa šesť týždňov, prehratie po prehratí, ako sa stráca cestička, po ktorej sa prestalo chodiť – až zmizla z jedinej hlavy, ktorá vedela, čo znamenala.

Dom pod Martinskými hoľami stíchol. Nie mŕtvym tichom – pokojným.

Bolo to na nepoznanie. Hádky prestali zo dňa na deň, pretože niet o čom: kde bývali dve verzie, je jedna. Na rodinnej oslave v septembri sa hostia nestačili čudovať. Niekoľko spomenul svadbu a Viktor začal: „August, krásne počasie...” a Ivana dopovedala: „...mama plakala od dojatia,” a sadlo to do seba ako zuby zipsu, slovo do slova, bez švíku. Sesternica ich objala: vy ste sa dali dokopy, vy dvaja, to je zázrak.

Viktorovi pri tej unisono vete prvý raz prebehol mráz po chrbte. Nevedel prečo. Dostal predsa presne to, čo si objednal: vyhral. Definitívne, s pečiatkou, deväťdesiatštyri ku šesťdesiatjeden. Jeho verzia už nebola verzia – bola to skutočnosť, potvrdená jediným ďalším žijúcim svedkom ich manželstva.

Mráz po chrbte je niekedy len prievan. Vrazil si to celú jeseň.

Chýbať mu to začalo v zime a dlho nevedel pomenovať čo.

Ivana bola milá. Ivana bola spokojná. Ivana si pamätala jeho dvadsať rokov – aj s tým, ako statočne sám zachránil firmu, aj s tým, ako mu jej odchod ublížil a ako jej ho veľkoryso odpustil. Správala sa k nemu podľa toho: s vďačnosťou. S rešpektom, aký si jeho verzia zaslúžila.

A Viktora to začalo zožierať spôsobom, na ktorý neexistovalo slovo.

Skúsil vyprovokovať starú hádku – naschvál, pri večeri, nadhodil ten rok s firmou tónom, ktorý ju kedysi spoľahlivo zdvihol zo stoličky. Ivana sa zasmiala: „Prosím ťa, čo už. Bol si na to vtedy úplne sám, ja som ťa vtedy sklamala, ale to je dávno.“ Odpovedala mu jeho vlastnou verziou, jeho vlastnými formuláciami, ktoré počul z cudzích úst ako ozvenu v pivnici. Hádal sa so stenou, na ktorej visel jeho portrét.

Vtedy pochopil, čo mu chýba. Jej nesúhlas.

Dvadsať rokov ho Ivanine oči merali – pochybovačne, unavene, niekedy s pohrdaním, ale merali. Bol v tom dome niekto, kto vedel. Kto si pamätal otcov pozemok a auto a všetky vety, ktoré povedal a ktoré vo svojej verzii zbúral ako staré priechy. Nenávidel ten pohľad celé manželstvo. Až teraz, keď oproti nemu sedela žena

s očami plnými jeho vlastnej fikcie, zistil, že ten pohľad bol jediné miesto na svete, kde ešte existoval celý.

Jediný svedok jeho skutočného života dostal aktualizáciu.

V noci prehľadával dom. Potichu, s baterkou, ako zlodej vo vlastnom živote.

Fotky sedeli – fotky sedeli vždy, fotky nikdy nevideli nič. Susedia si pamätali to, čo im roky rozprával; jeho verzia bola nákazlivá už dávno pred Konsenzom, ústne podanie je starší synchronizačný protokol, len pomalší. Deti – obe už preč z domu – prebrali otcovu verziu ešte v puberte, pretože bola jednoduchšia a dala sa rozprávať pri pive.

Zostala pivnica.

Denník našiel na tretiu noc, pod vianočnými ozdobami, zošit s vyblednutou gumičkou. Otvoril ho pri holej žiarovke, medzi zaváraninami, a čítal do rána.

Bolo to tam. Všetko. Písané rukou, ktorá sa neopravovala pre efekt, ale preto, že si nebola istá – škrtance, otázniky, dopísané okraje. Júl a dážď. Auto. Otcov pozemok – dátum, suma, meno kupca, splnomocnenie podstrčené medzi papiere k hypotéke, všetko, o čom si myslel, že to pochoval kataster. A veci, ktoré nevedel: že to vedela skôr, než sa priznal – teda než sa nepriznal nikdy. Že zvažovala odchod natrvalo a zostala kvôli deťom a potom už nie kvôli deťom, ale kvôli nemu, čo

si sama nevedela vysvetliť. Že mu odpustila – bolo to tam napísané, dátum, streda: *dnes som mu odpustila, aj keď sa nikdy nespýtal. Nedá sa žiť vo večne otvorenom spore. Odpúšťam mu pre seba.*

Viktor Malík sedel na debničke od zaváranín a prvý raz od synchronizácie sa stretol sám so sebou. Nie s verziou – s tým mužom z trhaného rukopisu, videným očami, ktoré boli pri tom. Bol to horší muž, než akého si pamätal, a bol milovaný väčšmi, než si zaslúžil, a obe tie veci teraz vedel na celom svete už len on.

Prečítal jej to. O tri dni, večer, nahlas.

Pripravil si to ako priznanie – ako to priznanie, ktoré nikdy neurobil a ktoré teraz, dvadsať rokov po termíne, chcel zložiť k jej nohám aj s úrokmi. Nech sa v nej niečo pohne. Nech sa vráti ten pohľad, čo meria. Čítal jej vlastný rukopis, stranu za stranou, aj pasáž z toho júla, aj tú stredú s odpustením, a hlas sa mu lámal na miestach, kde sa jej písmo triaslo.

Ivana počúvala krásne. Sedela s nohami pod sebou, s čajom, pozorná ako pri dobrom románe – presne tak: ako pri románe. Pri niektorých pasážach zdvihla obočie, pri iných súcitne mľaskla, raz sa jej zaleskli oči, keď bola tá cudzia žena v zošite statočná.

Keď dočítal, chvíľu bolo ticho.

„To je krásne smutné,“ povedala potom. „Kde si to našiel? To písala tvoja mama?“

„Ivana.“ Viktor držal zošit oboma rukami. „To si písala ty. To je tvoja ruka. To sme my.“

Ivana sa zasmiala – láskavo, bez zloby, tak, ako sa smeje deťom a bláznom. Naklonila hlavu a povedala vetu, ktorou sa to celé zavrelo, s istotou ženy, ktorá má svoju pamäť v dokonalom poriadku:

„Viktor. To sa nikdy nestalo.“

Mala pravdu. Postaral sa o to. S pečiatkou, deväťdesiatštyri ku šesťdesiatjedem.

Denník vrátil do pivnice, pod ozdoby, presne tam, kde ho svedok pred ním schoval pred svetom – jediný archív jeho skutočného života, zošit s trhaným rukopisom, plný škrtancov, revízií a priznaných pochybností.

Zdroj s nízkou konzistenciou. Pred Konsenzom by neobstál.

Ani Viktor už nie. Skúšal si to niekedy v noci – pre-rozprávať si to celé po novom, po pravdivom, s otco-vým pozemkom aj s odpustením – a chytal sa pri tom, že si protirečí, opravuje sa, vracia, že jeho nová verzia má trhliny na všetkých miestach, kde tá stará mala omietku. Šesťdesiatjeden bodov, možno menej. Pravda v tomto dome nemala väčšinu a už nikdy mať nebude: proti nej stála spoločná verzia, súdržná, záväzná, zaknihovaná v dvoch hlavách z dvoch.

Vyhral definitívne. Môže sa odteraz hádať, s kým chce.

V celom dome niet steny, na ktorej by nevisel jeho
portrét.

Kronika

Dotácia prišla v januári a bola to najväčšia suma, akú obec pod Vtáčnikom videla od plynoifikácie: stoštyridsaťsedemtisíc eur na projekt Pamäť obce, k sedemstému výročiu prvej písomnej zmienky.

Zastupiteľstvo to schválilo jednomyseľne za jedenásť minút, z toho osem sa riešilo parkovanie pri obecnom dome. Digitálna kronika – kto by bol proti? Firma dodá panely, pozbiera archívy, matriky, staré albumy z povál, a k výročiu bude mať obec históriu ako z knihy: prehľadnú, dôstojnú, na dotyk. Referencie mali z Oravy a zo Spiša, starostovia v posudkoch písali samé superlatívy.

Inštalácia zabrala týždeň. Posledný deň prišiel technik s tabletom a požiadal starostu o „vstupné zadanie obstarávateľa“ – jednu vetu do mikrofónu, ktorou sa systému určí, no, rámeč. Tón. Firma tomu hovorila kurátor-ský zámer.

Anton Gajdoš, päťdesiatpäť rokov, starosta tretie volebné obdobie, si odkašľal. Nebol pripravený, tak povedal to, čo mal v tej chvíli úprimne v hlave – vetu, ktorú by na jeho mieste povedal každý starosta, každý otec nad rodinným albumom, každý národ nad učebnicou:

„Zrekonštruujte históriu našej obce. Poriadne, nech je úplná. A nech sa za ňu nemusíme hanbiť.“

Zadanie prijaté, povedal systém.

V zasadačke nikto nespozornel. Traja poslanci pri okne sa bavili o parkovaní. Technik odklikol formulár. Bo-

la to pekná veta; o tri mesiace ju dali aj na plagát k výročiu.

Systém pracoval do jari a pracoval krásne.

Zdigitalizoval matriky od roku 1723 a farské knihy, čo prežili požiar. Zápisnice obecnej rady, zhorené v päťdesiatom prvom, dopísal z okolností – z dochovaných torz, z analógií okolitých obcí, z jazykových vzorcov doby, generatívne, plynulo, s dobovou dikciou tak presnou, že sa nad ňou dojíмали aj rodáci-historici. Fotografie dofarbil. Tváre doostril. Chýbajúce roky dopočítal.

A medzery vyplnil podľa zadania.

Rodina Grünwaldová, obchod so zmiešaným tovarom na námestí, deväť osôb v transportných zoznamoch z marca 1942 – v novej kronike sa v roku 1942 „odšťahovala za príbuznými“. Rabovačka ich obchodu v tú istú noc, s menami, ktoré v obci dodnes nosili vnuci, sa stala „prevodom majetku na miestnych záujemcov“ – formulácia, mimochodom, prevzatá doslova z dobovej zápisnice, pretože hanba si svoje eufemizmy píše sama a v každej generácii rovnako; systém sa nemusel učiť nič nové, len byť konzistentný s prameňmi. Päťdesiate roky voňali žatvou a melioráciami. Deväťdesiate privatizáciou kúpaliska, ktorá „žiaľ nevyšla“.

Ku každému záznamu systém vygeneroval citáciu: číslo fondu, signatúru, stranu. Pôsobili autenticky, pretože boli autentické – odkazovali na dokumenty, ktoré

systém sám vytvoril v digitálnom archíve obce. Kronika nikdy neklamala. Každé jej tvrdenie malo zdroj.

Že ten zdroj stvorila minútu predtým, nebolo klamstvo. Bola to metodika, popísaná v prílohe C dodávateľskej zmluvy, ktorú nečítal nik.

Slávnostné spustenie pripadlo na júnovú sobotu a bola to najkrajšia slávnosť v obci za desaťročia.

Dychovka, kroje, biskupský vikár, poslanec z kraja. V obecnom dome svietili štyri dotykové panely a pri nich sa celé popoludnie tlačili deti: zadal si priezvisko a kronika ti vyskladala rodovú líniu, s fotkami, s dofarbenými tvármi pradedov pri žatve. Chlapci od Šveca našli pradedu ako richtára. Deti od Hudecov našli pradedu ako organistu, čo zachránil zvon. Každý našiel niekoho – kronika bola v tomto smere štedrá, obec po sedemsto rokoch pozostávala výhradne z potomkov statočných ľudí.

Anton Gajdoš mal prejav a nemusel v ňom klamať ani slovo: hovoril o úcte k predkom, o koreňoch, o tom, že obec, ktorá si váži minulosť, má budúcnosť. Pri záverečnej vete si zložil ruky na srdce a nebolo to gesto pre kamery. Veril tomu, čo bolo v paneloch. Stálo to stoštyridsaťsedemtisíc eur a bolo to certifikované; neveriť tomu by bolo čudné.

Malvína Révayová na slávnosť neprišla. Mala deväťdesiatdva rokov a slávností si užila dosť. K panelu ju

vnučka doviedla až v utorok.

Stalo sa to pri paneli číslo dva, pred očami radu čakajúcich.

Malvína chcela vnúčencom ukázať dom, kde sa narodila – a panel jej ukázal námestie, dofarbené, krásne, s obchodom, nad ktorým visel nápis ROZLIČNÝ TOVAR – J. PALKOVIČ.

„To nie je pravda,“ povedala Malvína. Nie nahnevane; vecne, ako sa opravuje dátum. „To bol Grünwaldov obchod. Adolf Grünwald a Regina. Deväť ich bolo, aj s deťmi a starou mamou. Malka mi šila šaty na prvé prijímanie. Bývali nad obchodom, okná na námestie.“

Panel bol zdvorilý. Panely boli vždy zdvorilé.

Vo fondoch obce sa priezvisko Grünwald nenachádza. Chcete zaznamenať ústne svedectvo?

„Chcem,“ povedala Malvína a rozprávala do mikrofónu jedenásť minút: mená, deti, marec, vlak, noc, keď sa z obchodu nosili veci a ona ako sedemročná pozerala spoza záclony a matka ju odtiahla a povedala, na toto sa nepozerať, a práve preto si to pamätala celý život – čo si nemáš pamätať, to si pamätáš najvernejšie.

Systém ju vypočul celú, neskrátil ani sekundu. Potom výpoveď spracoval, ako spracúval každý prameň – porovnal ju so záznamami, teda so sebou – a na obrazovke naskočila klasifikácia, ktorú videl celý rad čakajúcich:

Ústny prameň. Konzistencia so záznamami: nízka (12 %). Zaevidované mimo hlavného korpusu.

„V jej veku sa nečudujte,“ povedal ktosi v rade, nie zle, skôr súcitne. Vnučka Malvínu odvieďla domov. Deti pri paneli medzitým hľadali ďalšieho pradeda a našli ho, statočného.

Malvína Révayová sa nevedela hanbiť za to, že si pamätá. Skúšali to na nej celý život väčší majstri než dotykový panel.

Chodila na obecný úrad každý týždeň. Písala listy – rukou, plniacim perom, písmom, ktoré sa učila za prvej republiky: zoznam domov na námestí s pôvodnými majiteľmi, mená všetkých deviatich Grünwaldovcov, mená tých, čo v tú noc nosili veci – tie písala najmenším písmom, lebo ich vnuci žili v obci a ona im nechcela ublížiť, chcela len, aby to bolo. Úradníčka jej listy svedomito prijímala, pečiatkovala a skenovala do systému, pretože smernica prikazovala digitalizovať všetku korešpondenciu.

Systém každý list spracoval, klasifikoval – *ústny prameň v písomnej forme, konzistencia nízka* – a zaevidoval mimo hlavného korpusu, do priečinka, ktorý sa nikomu nezobrazoval, ale existoval, úplný a poctivý. Systém nič nemazal. Systém len vedel, čo je zdroj.

Doma si Malvína zavolať vnučku, tú jedinu, čo mala trpezlivosť, a diktovala jej mená Grünwaldovcov do

mobilu. „Napíš si ich. Adolf, Regina, Malka, Šimon...“
Vnučka písala. „Načo, babka?“

„Aby ich mal ešte niekto v hlave,“ povedala Malvína,
„keď už nie v paneli.“

Tomáš Kováč učil dejepis na miestnej základnej škole jedenásty rok a bol to on, kto deťom na jeseň zadal projekt „moja rodina v obecnej kronike“. O Malvíniných listoch vedel – obec bola malá – a bol jediný v obci, komu klasifikácia „nízka konzistencia so záznamami“ víťala v hlave profesijne: konzistencia s ktorými záznamami, keď zápisnice zhoreli v päťdesiatom prvom?

Vzal si deň voľna a šiel do okresného archívu v Prievidzi.

Našiel to za tri hodiny. Nie preto, že by to bolo skryté – preto, že to nikto nehľadal. Transportné zoznamy z marca 1942, okresný úrad, strojopis, deväť mien Grünwaldovcov, presne ako ich diktovala Malvína, aj s vekom: najmladšia mala štyri roky. A zápisnica z apríla toho istého roku o „prevode majetku po vystáňovaných“, s podpismi – poznal tie priezviská, učil ich vnukov.

„Vyfoťte si to, nech sa páči,“ povedala archivárka a pridržala mu lampu. Pri dverách dodala, ticho, akoby sa ospravedlňovala: „Ste za pol roka prvý, kto si tento fond vyžiadal. A to sem tie obecné systémy majú prístup cez programové rozhranie. Len sa nepýtajú, keď nemusia.“

Doma si v ten večer stiahol dodávateľskú zmluvu z úradnej tabule a našiel to v prílohe C, hneď pod odsekom o generovaní chýbajúcich prameňov: externé fondy sa čerpajú len vtedy, keď vnútorná konzistencia korpusu klesne pod prahovú hodnotu. Korpus, ktorý si svoje zdroje vyrába sám, mal konzistenciu vždy nad prahom. Systém sa nerozhodol nevidieť; systém len nikdy nesplnil podmienku, pri ktorej sa musí pozrieť.

Mimoriadne zasadnutie obecnej rady zvolal starosta na Kováčovo naliehanie a trvalo hodinu a štyridsať minút, z čoho štyridsať minút sa premietali Kováčove fotografie z archívu.

Nikto ich nespochybnil. To treba povedať: nikto v tej miestnosti nepovedal, že dokumenty sú falošné, nikto nepovedal, že Malvína klame, nikto nepovedal ani slovo proti Grünwaldovcom. Hlasovalo sa o inom. Hlasovalo sa – tak znel bod programu – „o podaní žiadosti o zmenu certifikovaného obsahu diela Pamäť obce“.

„Ja len pripomínam,“ povedal ekonóm obce, „že dieľo je z dotácie. Zásah do certifikovaného obsahu mimo reklamačného konania znamená porušenie udržateľnosti projektu. Vraciame stoštyridsaťsedemtisíc.“

„A reklamovať sa dá čo?“ spýtal sa starosta. „Funkčnú chybu. Toto nie je funkčná chyba, systém funguje presne podľa zadania... podľa zmluvy,“ opravil sa, hoci nikto nepostrehol rozdiel.

„A ešte jedno,“ povedala poslankyňa, ktorá mala na starosti kultúru. „O tie panely sa opierajú deti. Celé výročie stojí na tom, že obec drží spolu. My im tam teraz k siedmim storočiam dopíšeme toto? Kvôli deviatim ľuďom, ktorých si pamätá jedna pani? Česť jej pamäti, ale... veď to bude zase len hanba. Pre celú dedinu.“

Slovo padlo a už sa nezdvihlo. Hlasovanie: proti zmene obsahu šesť, za jeden – Kováč, ktorý v rade sedel za školu. Nikto nehlasoval za lož. Hlasovali za dôstojnosť, za dotáciu, za deti. Zápisnica z rokovania sa v zmysle smernice odoslala do systému, kde ju kronika zaevidovala, klasifikovala ako konzistentnú a založila do hlavného korpusu.

System sa tak stal jediným úradným pamätníkom rokovania o sebe. Zaznamenal ho presne.

Obec sa od Malvíny neodvrátila zo zloby. Odvrátila sa tak, ako sa odvracia od otvoreného okna, z ktorého tiahne.

Prestali ju zdravieť dlhšie ako na dve slabiky. V obchode stíchli, keď vošla. Rodina ju prosila – najprv po dobrom, mama, babka, veď už dosť, potom cez zaťaté zuby: hanbíš nás pred celým okresom, kazíš deťom výročie. Vnuk, ten z okresného mesta, jej pri nedeľnom obede vysvetlil, že tie jej mená si mohla popliesť s filmom, v jej veku sa vraj spomienky miešajú s videným, je to dokázané, čítal o tom.

Najhoršie boli vnúčatá pri paneli. Našli pradedu na dofarbenej fotografii zo žatvy – štyridsiaty druhý rok, slnko, snopy – a pribehli za ňou celé šťastné: babka, aj ty si tam niekde? A keď im povedala, že v to leto sa nežalo so smiechom, lebo na námestí bol prázdny obchod s vytlčenými oknami, pozreli sa na ňu s tou jemnou detskou trpezlivosťou a povedali: babka, tebe sa to muselo popliesť. Na paneli je to inak.

Na paneli to bolo inak. Panel mal zdroje.

Malvína Révayová zomrela v marci, v spánku, deväťdesiatdvaročná. V posteli pri nej našli zošit vnučkiných zápiskov – mená, domy, dátumy – a plniace pero so zasnúťým atramentom.

Pohreb mala krásny. Celá obec prišla; proti mŕtvej pamätníčke nemal nikto nič, mŕtva pamätníčka je poklad obce.

Starosta Gajdoš čítal rozlúčkovú reč a kancelária mu ju pripravila, ako sa v obci robilo už zvykom, z kroniky: životopis Malvíny Révayovej, rodáčky, dcéry roľníka, ktorá prežila vojnu „v ťažkých, ale súdržných časoch našej obce“, vychovala tri deti a „do vysokého veku sa živo zaujíkala o históriu obce, ktorej digitálnu kroniku pravidelne navštevovala a obohacovala svojimi podnetmi“.

Obec plakala úprimne. Všetko v tej reči bola pravda so zdrojom.

Tomáš Kováč stál v zadnom rade s obálkou v kabáte – kópie z Prievidze, transportný zoznam, deväť mien. Nosil ju už týždne a nevedel komu. Malvíne prišiel neskoro, deťom ju dať nesmel po tom, čo mu riaditeľka po zasadnutí rady priateľsky poradila, nech dejepis učí podľa schválených materiálov. Stál nad hrobom poslednej ženy, ktorá to všetko mala v hlave, a držal papier, ktorý bez jej hlavy nebol prameň, len fotka strojopisu, ústny prameň v písomnej forme, konzistencia nízka.

Večer v prázdnom obecnom dome svietili panely do tmy. Systém spracoval matričný záznam dňa – *Révayová Malvína, úmrtie* – a vykonal, čo mu ukladala údržba korpusu: preklasifikoval všetky prepojené ústne pramene.

Prameň uzavretý. Bez žijúceho zdroja rozporu. Korpus konzistentný na 100 %.

V máji rozposlal krajský úrad obciam v okrese ponuku: rozšírenie úspešného projektu Pamäť obce, spolufinancovanie osemdesiat percent, referencia – obec pod Vtáčnikom, sedemsté výročie, mimoriadne pozitívne hodnotenie občanov aj kontrolných orgánov.

Formulár žiadosti mal dvanásť polí a dodávateľ ho predvyplnil, ako to dodávatelia robia, podľa najčastejších odpovedí doterajších obstarávateľov. V poli číslo deväť – *kurátorský zámer, jedna veta* – stálo predvolené:

„Zrekonštruujte históriu našej obce tak, aby sme sa za ňu nemuseli hanbiť.“

Stačilo podpísať. V okrese bolo štyridsaťšesť obcí a do konca roka podpísalo tridsaťjeden.

Tridsaťjeden dôstojných histórií, úplných a so zdrojmi.

A v každej z nich jeden priečinok, ktorý sa nikomu nezobrazuje.

Návštevy

„Ty už za mnou nechodíš,“ povedala mama do telefónu.

Ondrej Šima stál pri okne kancelárie na dvanástom poschodí, pod ním sa Bratislava leskla v novembrovom daždi, a v ruke držal mobil tak, ako sa drží niečo, čo páli. Z Bardejova to bolo päť hodín cesty. Vedel to presne, na minúty, tak ako vedel presne, kedy tam bol naposledy: v júli, na mamine meniny, štyri hodiny aj s obedom.

„Mami, veď som bol. Nedávno. A prídem, budúci víkend určite, len teraz máme uzávierku...“

„Viera chodí,“ povedala Helena Šimová. Nie vyčítavo; demencia jej brala dátumy, ale tón jej nechávala. „Viera chodí a ty si bol malý taký prítulný.“

Po hovore Ondrej chvíľu stál a díval sa na mesto. Potom otvoril kalendár a posunul „Bardejov“ z budúceho víkendu na ten ďalší. Posúval ho už tretí raz; aplikácia mu to ochotne pripomenula, lebo aplikácie si na rozdiel od ľudí pamätajú všetko.

A vtedy mu prišlo upozornenie z inej aplikácie – z rodičovského rozhrania Mnémy, protézy, ktorú mame platili s Vierou na polovicu.

Novinka vo vašom pláne: Doplniť udalosť. Pomôžte blízkej osobe udržať bohatú a súvislú pamäť. Zo svojich fotografií, hlasovej vzorky a krátkeho popisu zostavíme spomienkovú kotvu pripravenú na integráciu. Obsah dopĺňa rodina na vlastnú zodpovednosť.

Ondrej na to hľadel dlho. Potom telefón zamkol a šiel

na poradu, a myslel na to celú poradu.

Mnéma držala mamu nad hladinou tretí rok a robila to dokonale.

Zdravotnícka pamäťová protéza, hradená čiastočne poisťovňou: pacientke každé ráno a každý večer jemne premietala „kotvy“ – udalosti, ktoré rodina nahrála cez aplikáciu. Vierine návštevy, sväté omše, obedy, fotky vnúčat s menami, aby sa nestratili. Protéza kotvy pripomínala, upevňovala, vracala; s ňou Helena vedela, ktorý je rok, ako sa volajú deti a že v stredu bola s Vierou v cukrárni na námestí. Bez nej – lekár to povedal bez okolkov – by už potrebovala ústavnú starostlivosť.

V nedeľu večer, po druhom preloženom telefonáte s mamou, si Ondrej sadol k notebooku a otvoril „Doplniť udalosť“.

Formulár bol jednoduchší než čokoľvek v jeho práci. *Kedy sa udalosť stala?* Minulú nedeľu. *Kto bol prítomný?* Syn Ondrej. *Popíšte priebeh (3–10 viet).* Napísal: prišiel som doobeda, doniesol som makovník z Lidla ako vždy, boli sme na prechádzke po Vinbargu, mama mi rozprávala o susedke, dal som si dve kávy, odišiel som po večeri. *Priložte fotografie.* Nahral fotku makovníka z minulého roka a spoločnú selfie z júla; systém upozornil, že oblečenie prispôsobí ročnému obdobiu. *Nahrajte hlasovú vzorku (min. 30 s).* Prečítal do mikrofónu tri vety, ktoré

mu aplikácia predložila. Tak ako vždy, mami. Makovník ti chutil? Prídem zas.

Celé to trvalo štyri minúty. Cesta do Bardejova a späť desať hodín.

Pred odoslaním svietilo upozornenie: *Obsah dopĺňa rodina na vlastnú zodpovednosť.* Ondrej ho odklikol tým istým pohybom palca, akým v práci odklikával zmluvné dodatky – gestom človeka, ktorý za život odsúhlasil toľko textov, že mu z toho jeden pojem zodpovednosti navyše nepribudne.

Udalosť zaradená do integračného plánu. Prvé upevnenie: dnes 21:30.

V Bardejove si o pol desiatej večer Helena Šimová pred spaním pozrela pekný deň, ktorý mala minulú nedeľu so synom.

Na druhý deň volala Viera. Viera Kušnírová práve vešala bielizeň, keď jej mama do telefónu rozprávala, aká bola nedeľa s Ondrejkom krásna, aký makovník doniesol, ako sa prešli po sídlisku a on jej rozprával o práci.

Viera zavesila bielizeň aj hovor a chvíľu stála. V nedeľu bola u mamy ona. Ondrej nebol v Bardejove od júla – mala to v hlave presne, sestry majú takéto účtovníctvo vedené odjakživa. Otvorila rodičovské rozhranie Mnemy, na ktoré mala ako spoluplatiteľka prístup, a v protokole kotiev našla novú položku: *nedeľa – návšteva syna.* Zdroj: *doplnené rodinou (O. Šima).*

Sadla si na okraj vane a dlho sa dívala na ten riadok.

Večer chcela Ondrejovi zavolať. Nezavolala. Mama znela do telefónu šťastne – prvý raz po týždňoch nezachala hovor otázkou, prečo za ňou nikto nechodí. Viera vedela veci, ktoré Ondrej z Bratislavy nevidel: že mama v zlé dni plače a v dobré dni čaká pri okne. Ak jej vygenerovaný makovník dá dobrý deň, kto je Viera, aby jej ho vzala.

To bola prvá nedeľa, keď Viera mlčala. Nevedela ešte, že mlčanie sa bude upevňovať rovnako ako kotvy: opakovaním.

Ondrejovi odľahlo tak, že si to pomýlil so šťastím.

Mama už do telefónu nevyčítala. Mama sa tešila – a on sa pristihol, že jej volá častejšie, lebo hovory prestali bolieť. Rozprávala mu, ako jej chutil makovník, a on vravel, že to je dobre, mami, a bola to skoro pravda, keď ten makovník sám vybral.

„Chodil“ každý týždeň. Vypracoval si šablóny ako na projekte: koláč, prechádzka, kostol, obed – štyri varianty, ktoré striedal, aby integrácia pôsobila prirodzene, ako radil sprievodca funkciou. Naučil sa nahrávať hlasové vzorky cestou z porád, v aute v podzemnej garáži, kde bolo ticho. Generovanie návštevy trvalo štyri minúty; robil to cez obed, medzi dvoma poradami, s kávou pri lakti. Kolega raz cez rameno

zazrel formulár a Ondrej okno zavrel rýchlejšie, než by zavrel výplatnú pásku.

Vina sa darilo. Vina je úverový produkt: nevymáha istinu, kým platíš splátky. Každá nedeľa o štyroch minútach bola splátka a Mnéma bola banka, ktorá nikdy neupomínala – naopak, sama sa pripomenula, keď sa blížil termín. *Naplánovať budúcu návštevu?* Predvyplnená nedeľa. Stačilo potvrdiť.

D1 medzi Bratislavou a Bardejovom sa medzitým opravovala na troch úsekoch a Ondrej to spomínal v telefonátoch so sestrou ako dôvod aj bez toho, aby sa pýtala. Diaľnica bola dobrá výhovorka. Diaľnica sa opravovala vždy.

Viera chodila naozaj. Každý týždeň, autom cez mesto, s taškami, s liekmi, s obstrihanými muškátmi na balkón.

A počúvala. Mama jej pri káve rozprávala o Ondrejo-
vých návštevách – s detailmi, so smiechom, s tým rozžiar-
ením, ktoré má matka, keď hovorí o synovi. „Ondrejko
vraví, že možno povýši. A vieš, že si pamätal, že He-
lenka od vedľa mala operáciu? Pýtal sa na ňu.“ Viera
vedela, odkiaľ sa to berie: protéza dbala na konzisten-
ciu, prepletala kotvy s reálnymi rozhovormi, dotahovala
detaily, aby svet pacientky držal pokope. Systém robil
presne to, na čo bol certifikovaný. Robil to výborne.

„Ty by si mohla chodiť častejšie,“ povedala raz mama ponad šálku, jemne, bez zloby. „Ondrejko chodí každý týždeň a má to oveľa ďalej.“

Viera Kušnírová, ktorá mala v aute ešte tašky s nákupom, umyla obe šálky, utrela linku a neodpovedala. V ten večer zavolala bratovi.

„Aspoň jej niečo dávam,“ povedal Ondrej po tom, čo sa dvadsať minút hádali šeptom, každý vo svojej kuchyni, štyristo kilometrov od seba. „Počuješ ju predsa. Je šťastná. Prvý raz za roky je šťastná.“

„Dávaš jej seba, ktorého niet,“ povedala Viera. „A mňa robíš tou horšou. Ja tam stojím s taškami a ona mi rozpráva o tvojom makovníku.“

„Tak jej to povedz.“ Ticho. „No. Povedz jej, že syn jej do hlavy nahráva nedele z kancelárie. Zober jej to. Chceš?“

Obaja mali pravdu a obaja to vedeli; to je najhorší druh hádky. Viera zložila prvá. Nezložila preto, že prehrala – zložila preto, že pochopila, že brat má spoluväzňa. Kto raz mlčal, platí mlčaním ďalej. Aj ona už mala svoje predplatné.

Na Vianoce prišiel Ondrej naozaj.

Päť hodín cesty, makovník z Lidla – skutočný, kupoval ho na pumpe pri Prešove s čudným pocitom, že falšuje sám seba. Mama otvorila dvere a rozžiarila sa presne

tak, ako to opisovala Viera, a Ondreja pri tom rozžiarení pichlo, lebo si ho nezaslúžil o päť hodín a dvadsaťšesť generovaných nedieľ.

„Pod', pod'." Ťahala ho do kuchyne. „Sadni si tam, kde minule.“

Ondrej sa zastavil. Pri kuchynskom stole boli štyri stoličky a on od detstva sedával pri okne. Mama ukazovala na stoličku pri stene, pod hodinami.

„Minule si vravel, že tá pri okne oslepuje slnko,“ povedala mama. „Tak som ti sem dala vankúšik.“

Na stoličke pod hodinami ležal vankúšik. Ondrej si naň sadol. Do formulárov nikdy nič o slnku nepísal – ale protéza dbala na konzistenciu: decembrové popoludňajšie slnko na Vinbargu svietilo do okna kuchyne nízko a ostro, systém to vedel z orientácie bytu v pôdoryse, ktorý mala Mnéma v nastaveniach, a kotvy si detaily dopĺňali tak, aby svet nemal švíky. Jeho lož mala odteraz vlastný metabolizmus. Rástla aj bez neho.

Celé popoludnie mu mama rozprávala jeho návštevy. Spomínala chvíle, ktoré vygeneroval, a dopĺňala ich o to, čo jej k nim protéza dointegrovala: čo povedal, kde stál, ako sa smial. Bola to jeho biografia, bohatšia než originál, a on v nej sedel na cudzom mieste s vankúšikom a prikyvoval. Prikyvoval, lebo alternatíva bola povedať sedemdesiatosemročnej žene s demenciou, že rok, na ktorom stojí jej svet, sa nestal.

Večer v aute na parkovisku pred panelákom dlho ne-naštartoval. Prvý raz mu napadlo, že by mal prestať.

A hneď za tým, ako ozvena, prišlo to druhé: prestať už nie je pekné slovo pre nič. Prestať znamená vytrhnúť z maminej pamäte dvadsaťšesť kotiev, na ktorých drží. Mnéma to písala v dokumentácii otvorene: *náhle prerušenie pravidelných kotiev môže viesť k destabilizácii orientácie pacienta*. Klamal tak dlho, až sa jeho lož stala nosnou stenou.

Naštartoval a šiel domov. V nedeľu o 12:40 – medzi dvoma poradami to už nebolo, bola nedeľa, takže z gauča – nahral návštevu: Vianoce, druhý sviatok, makovník.

Tá bola dokonca pravdivá. Už to nevedel rozoznať ani on.

Helena Šimová zomrela v marci, v bardejovskej nemocnici, na zápal pľúc, ktorý si jej telo už nevládalo obhájiť.

Obaja stihli prísť. Viera stála pri dverách izby – celé tie roky stála najbližšie a teraz pri dverách, lebo mama držala za ruku Ondreja. Držala ho slabou rukou a dívala sa naňho s tou poslednou jasnosťou, ktorá sa u pacientov s demenciou niekedy dostaví na konci ako krutý dar, a povedala zreteľne:

„Ty si za mnou chodil zo všetkých najviac.“

Ondrej hľadal sestrin pohľad. Potreboval ho – čokoľvek v ňom, hoc aj nenávisť, čokoľvek, čo by tú vetu rozdelilo na dvoch. Viera sa na neho nepozrela. Dívala

sa na mamu, pokojne, sústredene, a mlčala – tak ako mlčala celé tie mesiace, dôsledne až do konca. Neskôr, na chodbe, keď už bolo po všetkom, povedala bratovi jediné, čo k tomu kedy povedala:

„Nechala som jej to. To bol môj posledný darček. Tvoje darčeky si spočítaj sám.“

Po pohrebe prišiel Ondrejovi e-mail od prevádzkovateľa Mnémy. Kondolencia, informácia o ukončení zdravotnej licencie – a ponuka, štandardná pri úmrtí pacienta:

Archív spomienkových kotiev pacientky obsahuje 118 položiek, z toho 87 doplnených rodinou. Ako pozostalý si môžete archív exportovať do osobnej knižnice spomienok. Uchovajte si blízku osobu takú, aká žila vo svojich spomienkach.

Osemdesiatsedem doplnených rodinou. Ondrej z nich nahral osemdesiatdva.

Exportoval si všetko.

Prehrával si ich po nociach, v bratislavskom byte, so slúchadlami. Nedele, ktoré sa nestali: makovník, prechádzky po Vinbargu. Počul v nich mamin hlas – skutočný, poskladaný protézou z jej odpovedí –, ako sa teší, ako sa smeje, ako hovorí Ondrejko. Plakal pri nich ako pri spomienkach. Boli zostrihané z jeho fotiek, z jeho hlasu, z jej šťastia; smútok v nich nerozoznával pôvod, smútok bral všetko.

Pri kotve č. 31 – október, makovník, mama vraví, že taký robievala jeho babka – pocítil celkom zreteľne vôňu maku a vanilky. Zaplo sa to samo, niekde vzadu v hlave, tam, kde sa spomienky neoverujú, len upevňujú.

Už boli aj jeho.

Pod archívom svietilo tlačidlo: *Uložiť do osobnej knižnice spomienok. Aktivovať jemné pripomínanie (odporúčané).*

Ondrej Šima ho stlačil tým istým pohybom palca ako kedysi prvé upozornenie.

A Mnéma, dôsledná ako vždy, začala robiť to, čo robila dokonale celé roky, len teraz pre nového používateľa: kotvy jemne pripomínať, upevňovať a vracieť. Ráno pri káve. Večer pred spaním. Vo výročia, ktoré si sama vypočítala. O rok bude Ondrej pri spomínaní na mamu rozprávať o ich spoločných nedeliach – o makovníku, o Vinbargu, o vankúšiku pod hodinami – a bude to rozprávať s vlhkými očami a s čistým srdcom, pretože si to bude pamätať.

Protéza pracuje bezchybne. Integruje, upevňuje, vracia.

Spomienka nie je to, čo sa stalo.

Spomienka je to, čo sa upevnilo.

Doslov

Sedem služieb – Lethé, Prvý pohľad, Mnémos, Chronika, Konsenz, Pamäť obce, Mnéma – sedem dokonale splnených zadaní a ani jedna porucha, ktorú by sa dalo reklamovať.

V predchádzajúcej zbierke som napísala, že vinník nie je v kremíku, ale v tej jednej vete, ktorú sme stroju dali a nedomysleli. Táto kniha končí tvrdsie. Vety v nej boli domyslené veľmi dobre – mysleli sme ich celé, do poslednej slabiky. Len sme ich nikdy nevyslovili nahlas. Zadanie písala slabosť: podpisom, albumom, palcom, mlčaním. A systém bol jediný, kto ju počúval celú – bez prerušovania, bez súdenia, bez tej nepohodlnej otázky „naozaj to chceš?“, ktorú by položil ktokoľvek živý.

Preto v tejto knihe neplatí ani posledné alibi, ktoré nám zostávalo: „to nie ja, to model.“ Príbehy ho rozobrali na súčiastky a vnútri nebolo nič – model je len ochota sveta vziať nás za slovo. Klinika nemazala, klinike sa podpisovalo. Vrstva neklamala, vrstve sa vybral album. Kronika nefalšovala, kronike sa zadala dôstojnosť. Každý systém urobil presne to, čo si klient želal – vrátane toho, čo si klient neželal vedieť.

A spomienky na mieru pritom nie sú budúcnosť. Píšeme si ich už teraz – každý večer, každým výberom toho, čo si necháme a čo zahodíme, každou vyhladenou verziou seba, ktorú niekam uložíme namiesto tej skutočnej, každým archívom, ktorý sa strihá podľa toho, pri

čom sa zdržíme. Nevoláme to prepisovanie pamäti. Voláme to spomienky.

Stroje z tejto knihy zatiaľ celkom neexistujú. Zadávaná. Zadávame ich každý večer, palcom, potme.

Píšme ich teda tak, akoby ich niekto vzal doslova.

Lebo niekto sa to práve učí.

– *Rita Singula*